

Beograd
Univerzitet
Bul. Revolucije br. 71

СТУДЕНТ

НЕДЕЉНИ ЛИСТ БЕОГРАДСКИХ СТУДЕНАТА

ОСКАР ДАВИЧО О ПАРТИЈИ, ЊЕНИМ ЉУДИМА И КОНГРЕСУ

„Свеједно је мени да ли ћу ја лично преживети борбу, главно је да Партија победи, тј. опет ја који сам једно с њом“

ОДЛОМАК ИЗ ПРЕДАВАЊА

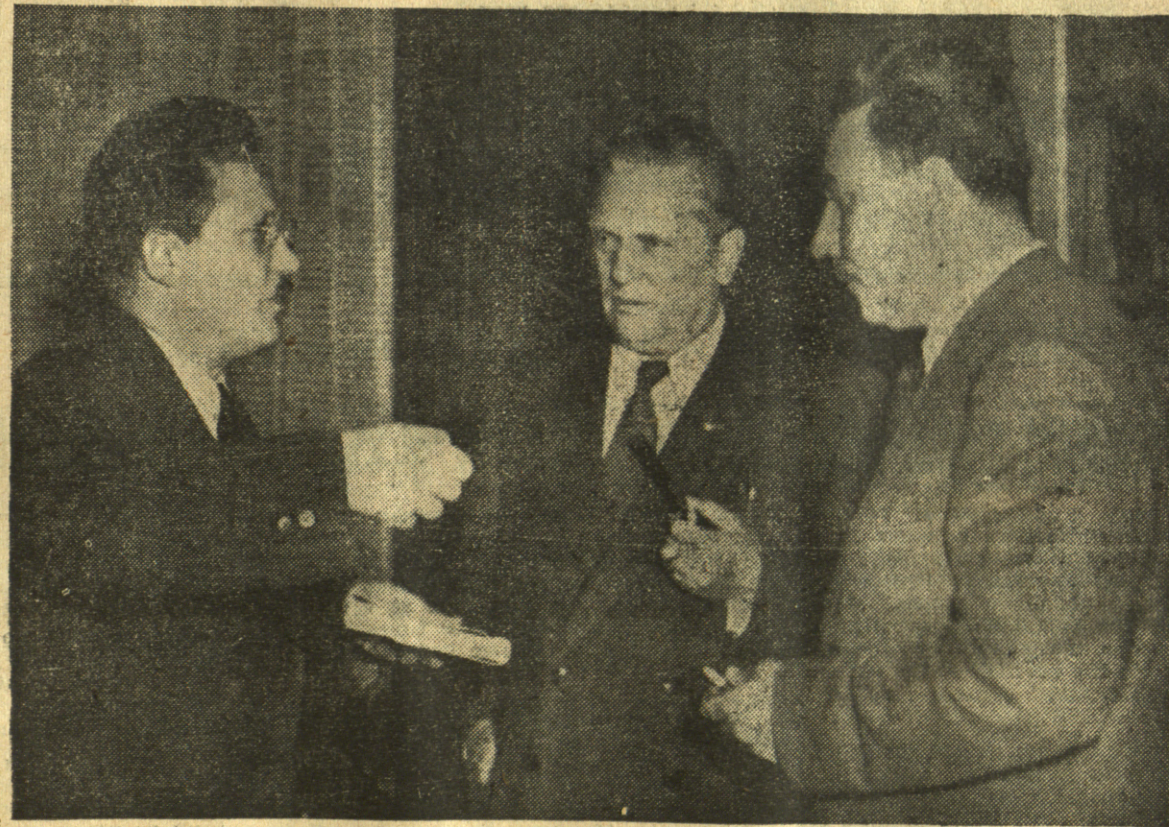
Шести конгрес је заиста, између свега осталог новог и значајног што је донео у теоретском и практичном смислу, био и израз несаломљивог јединства револуционарне воље Савеза Комуниста Југославије да никад и нигде не скрене са Титовог пута. А та је стваралачка комунистичка воља можда мање израз некакве снаге, више — снага само, снага неодољива, снага човекољубива.

На то се сазнање није морало чекати: од часа кад се ступило у огромну, на први поглед преогромну, мада хармонично осмишљену салу, од часа када сам почео да препознајем људе, или сазнајем ко су и шта су, кад сам открио човека кога нисам видео од 1933, који се ето, за ових двадесет година, робијајући и учествујући у биткама и окршајима није престао ни једног часа да бори за идеале комунизма и кад сам у једном широком и снажном човеку препознао пушкоматраљесца Корчуланске бригаде, човека који је у бригаду ступио једва полуписмен а сад студира права; кад сам сазнао да је онај мршави човек, висока чела који је био граничарски подофицир до рата, сада генерал са завршеном вишом генералштабном академијом; кад сам идући од делегата до делегата препознао другове које сам знао са предратних састанака и акција или другове које сам упознао у рату; кад сам се идући од делегата до делегата упознао са њиховим фантастичним судбинама бораца; кад сам у мислима, после, покушао да саберем (ма колико вам чудно изгледала та моја жеља, ја сам у једном тренутку баш то пожелело) сва јуначка дела свих делегата, све године робије које су дали ствари ослобођења, све ударце волонским жилама и пендерима, све болове које су претрпели на предратним ислеђењима по главачама; кад сам покушао да у глави саберем све њихове јурише, да саставим све бункере које су разрушили, све непријатеље које су истребили, све километре путева, друга, и вијадуката, све киловате, све фабрике које су после рата обновили, подигли и поклонили земљи и нашем светлом и поносном народу на њој; кад сам у мислима успео да сагледам све што не престају да стварају и све шта су спремни да учине, онда ми се учинило да би и хиљаду пута већа сала била премалена да их прими и на тренутак сам имао утисак да нам је ту свима тесно, да се гушимо без ваздуха, толико је простора заузимао човек у њој, толико је велики човек комуниста, свеомогући нови човек.

Постати од малог, изгубљеног чобана са Синајевине или Динаре, директор фабрике, инжењер хидроелектране, генерал ЈНА, партиски функционер, интелектуалац или шта било, не доказује само могућност уздицања човека и није само потврда да су у овом друштву које се без починка преображава, на више, на боље, све шансе пружене човеку да се уздигне, него је, бар за мене, више од свега пример величини самог човека кад се оплемени марксистичком науком, револуционарним патриотизмом. Тад нема снаге која се може испречити сили Партије и вољи њеног човека за напретком и слободом. Тада и голоруки и малобројни, човек и његова Партија могу да реше и остваре све, па и најамбициозније задатке које им нужности ставе крај њих на рт времена, на рт живота.

Зато је ваљда и било тренутка кад ми се премалена чинила огромна хала Загребачког сајма, у којој је Партија на тај свој Шести конгрес окупила делегате чији је просечни стаж

износио нешто преко 11 година борби и залагања за идеале комунизма, углавном људе који су ми изгледали већи но што су били баш зато што су у толикој мери били комунисти, то значи творци, ствараоци, градитељи, а то значи борци. Дозволите ми да вам причам на шта сам у таквом једном тренутку помислио гледајући другга Божића, тежака и рибара, робијаша после, партизана затим, а сада пуковника морнарице. Питао сам се: да ли је тад око 1930 кад је ваљда први пут у маслинаку изнад свог бодулског села, присуствовао првом партиском састанку у животу и кад је слушајући, уморан од ноћног лова „под свињом“, друга који је говорио о развојку друштва или дијалектичким триадама на основу Талхајмера или Вихфогела или, можда сасвим упрошћеног Вољгима, питао сам се да ли је мислио, не да ће једнога дана бити пуковник, јер то сигурно није мислио, него да ли ће дочекати избијање револуције, оно што се тад подразумевало под отвореном борбом. Каже се да ниједан војник у рату не мисли на своју погибију. Он је свестан да се у рату гине (чак и добри војак Швейк је тога био свестан), али, ретко је ко од војника великих армија помислио да ће баш њега да нађе убиствен метак или телер, а ко је ипак и на то помислио, он је на ту своју погибију помислио као на неправду, на тугу, на нешто револтирајуће жалосно. Али револуционар који свесно ступа у борбу, који није мобилисан декретом суверена или, власти туђе његовим жељама, него својом дубоком свешћу, стреми свим својим бићем победи којој води један једини пут, револуционар, велим не замишља свој допринос

Оскар Давичо

победи револуције друкчије, него ли као давање свега што има, све своје крви, свог живота, своје ћутње на мукама и, мада не ужива у помисли на смрт, он је ипак такав човек воље и свести, да уме тад да осети некакву сатисфакцију што му је као члану авангарде пролетаријата учињена част да суделује у револуционарној борби, што ће се под њеном широко захваћеном заставом борити за слободу, до свог последњег даха. Ја сам искористио прилику која ми се пружила и упитао неколицину старих, већ оседелих револуционара, да ли су замишљали тад пре 1941 и после, током устанка и после, током офанзива, да ли су замишљали да ће дожи-

вети крај рата, победу револуције. Нико од оних које сам питао није ми рекао да је тада видео себе у замишљеној поворци победе. А један од њих, народни херој, из једног чабанског села, причао је замишљено: „Нисам о томе мислио. Нисам мислио ни да ћу преживети, ни да нећу преживети борбе. Рачунао сам као извесно још кад сам ступио у Партију, да мој живот припада њој, а да сам ја исто што и она. И да је према томе свеједно мени да ли ћу ја лично преживети борбу, главно је да она победи, она, тј. опет ја који сам једно с њом. Али ипак, ако боље осмотрим, био сам убеђен да лично рат нећу преживети. Иначе не би осетио онај шок кад су ме повукли из Армије и послали на политички задатак у један ослобођени град. Дан је био зимски, већер, соба у коју сам ушао топла, наложена, кревет у углу — мек, сто крај прозора — политичан, а с улице су допирали гласови деце (а ја од устанка нисам чуо такве сребрне, цвркутаве ведре гласиће). Тад, као да ми је нека мисао избила из бунара у мени, избила на врх свести, на сунце и ја сам осетио онај грч у дијафрагми који осети сваки ратник кад изненадно припао. Пуцало није овог пута. Само грч је био исти као кад неочекивано припао, али мисао је била некако чудна, несигурна, збуњена, мало наеро као да је полупијана. Помислио сам: „Гле, буразеру, па ти си остао жив. Жив“. Од тога сам се чудно сазнања уплашио као од новог рата. Јер ми је у исти мах било јасно и да сам несвестан дотле живео у уверењу да крај рата нећу дочекати, и друго, да од сада треба пошто сам ипак дочекао ослобођење, да радим све што

ми се задаје, свом снагом коју имам, снагом која није само има, него и свих другова који су пали, свих оних који нису могли као ја да осете онај грч у дијафрагми кад су реализовали да се остали живи. Јер су били већ дали свој живот“.

То, другови. Револуционар живи, да би могао давати све снаге свог живота општем животу. И то је оно што комунисте чини непобедивим, што им даје надљудску снагу, што чини да се кадри да одоле далеко премоћнијим притисцима и савладају далеко бројније и боље организоване непријатеље.

То ми је, другови, била мисао коју сам претурало по глави гледајући друга Божића, рибара

без весла и барке, како пљеска. Он исто није веровао да ће преживети, а сад пљеска. О том пљескању бих хтео да вам мало говорим. Кад би год неко од говорника споменуо Партију или Револуцију или науку борбу, или име друга Тита, што је у ствари једно те исто, две хиљаде би Божића заплесало свом снагом живота. Први који би заплескао напао би се на ногама, а да ни сам није био свестан како, и цела би се дворана с муклим штрпотом дигла пљескајући и кличући. И ја сам сигуран да ни један, па и најдобронамернији странак не би могао да се не отме утиску да у тим пречестим салвама пљеска и поклика, у том понављаном певању оне свечано отегнуте и експлозивне заклетве „Друже Тито ми ти се кунемо“ има неспорности или непромишљених аутоматизама, да има онашања из полтронства или неотпора према вештој и добро организованог класи. А није истина. Ја нисам човек који не би умео да владам собом и да контролишем

своје покрете, а ипак, и ја сам се нашао у неколико наврата на ногама пре него што сам постајао свестан да сам повукао за собом салу да самном пљеска. А како бих и могао да се савладам, кад сам увек, нахладном анализом емоција које су ме до тога довеле, долазио до неког психолошког објашњења који би прст узбуђења повукао увек тако неочекивано нагло, да сам бивао дигнут на ноге, као што би метак био избачен из цеви, пре него што бих постајао свестан оног окидања, оног психолошког пуцања. И кад је тако код мене, код кога и навика анализе сваког успорава и разређује те емотивне рафале, како ли је тек људима којима су чести јури-

Пленум Универзитетског одбора Савеза студената донео је одлуку
Да се Годишња Универзитетска скупштина Савеза студената Београдског универзитета, великих школа и академија одржи на дан 26 новембра 1952 године у 14,30 часова, у сали „Народних хероја“.
Скупштина ће анализирати рад Савеза у протеклој години, одредити задатке у новој години, избрати нови Универзитетски одбор и делегате за Пети конгрес Народне омладине Југославије.

ши, извесна невичност самопошмаатрања и живот увек упућен на савлађивање несавладивих тешкоћа, изградиле, развили и усавршавали управо ту еруптивност, ту способност да под притиском узбуђења, да под гасом и педалом страсти мобилну и последњи атом своје снаге како би учинили оно што су чинили и чине и што ће чинити да би савладали несавладаиво?
Враћамо се Божићу. Он пљеска. Лице му је озарено. Скандира: „Тито — Партија“. И ја сам уверен да нема задатка који га разумно може допасти у даљој револуционарној борби, да нема задатка који две хиљаде Божића у тој конгресној сали неће извршити. Две хиљаде у конгресној сали а колико стотина хиљада изван ње? По брдима и пољима ове земље, по фабрикама и предузећима, у студентским клубовима и Армији? Преко 700.000 чланова има овај наш Савез комуниста и када сам рекао чланова ја сам мислио бораца-кадровика, јер је КПЈ предајући све своје искуство и све своје људ-

ПОВОДОМ ИЗБОРНИХ СКУПШТИНА

Овогодишње скупштине узете у целини показале су снагу наших удружења. Са овим скупштинама можемо рећи да су се удружења афирмирала као самосталне организације студената на појединим факултетима, политички јаке и способне за извршење задатака који се пред њих постављају. Не могу се мимоћи тако крупни заједнички успеси као што су: демонстрације поводом иредентистичке кампање поводом Трста, масовни одлазак на радне акције, збор на почетку школске године, огромне манифестације поводом одржавања и завршетка рада Шестог конгреса Савеза комуниста и низ других. На овим скупштинама било је на појединим факултетима и учешће далеко веће него раније (пример Медицинског факултета где је било присутно преко 2.500 чланова Савеза). Већина наших скупштина имала је поред радног и манифестационог карактера. На већини смо могли у својим редовима поздравити претставнике факултетских власти и друге наставнике и као дискусанте. Већина дискусија показала је како разноврсне проблеме зрело постављају чланови наших удружења. Такође су и избори за руководства, који су извршени на тим скупштинама као и избори делегата за Универзитетску скупштину показали много веће интересовање за избор својих руководстава. Све секције су на својим ранијим састанцима предложиле из својих редова најбоље чланове као кандидате за одбор, ти предлози су били јавно истакнути на факултетима а скупштина је на крају после дискусије једногласно бирала одборе. Овај начин је омогућио да у руководства буду изабрани најбољи и најактивнији чланови Савеза, који ће успешно моћи да руководе удружењем у овој години.

Међутим, било је и пропусти. Пре свега треба истаћи недовољно окупљање чланства на овим нашим годишњим смотрама рада. Не можемо бити задовољни, када је на свим скупштинама било присутно око 12.000 студената. Ту нарочито треба истаћи следеће факултете: Правни, Филозофски, Машински, Електро, Фармацијски. Могло би се у оправдање овога рећи да је један део студената тада још био код куће, да су на Универзитету тада одржани многобројни састанци, али остаје чињеница да удружења нису довољно урадила у том погледу, нарочито у прихватању студената првих година, чији број свега мали.
Удружења су недовољно паже посветила проблемима рада у домовима, иако је на пр. причинена материјална штета на Вождовцу и Новом Београду у висини од преко 800.000 динара, распрострањена појава кошке итд. О оваквим појавама се је говорило прилично опште преко факултетских удружења.

ско богатство Савезу комуниста дала одабране, проверене револуционаре, људе чији је идеал: бити нови човек, а то данас још увек између толико врлина претпоставља пораст особина које чине сваког комунисту пре свега борцем. Али људи који су то већ, који ће то сутра бити има на стотине хиљада и изван Партије, има их, као што их је било и биће их, као што их има онолико колико ће бити потребно да се одбрани независност и прогрес овог ужасног и предивног потхвата преображавања земље, изградње слободе и живота достојног да се живи.

Али тај живот достојан да се живи, тај идеал новог човека борца за остварење тог живота, није ли то онај Марксов пролетер који у тој борби може да изгуби само своје окове, није ли то онај члан Савеза комуниста за које је Маркс и написао пре 104 године ону лудичну и геијалну, ону видовету химну, која је и програм барикада, јуриш и победа и која се зове „Комунистички манифест“.

Дискусија и реферати прогустили су да говоре о тако крупним питањима, као што је Закон о универзитетима, о погрешном односу неких руководстава, па и удружења према друговима који су се пријавили, а нису отишли на радну акцију (Шумарски факултет и други), иако је универзитетска партиска конференција јасно одредила наш став према тим друговима.

Треба истаћи да су новоизабрани одбори на већини факултета већ озбиљно започели да решавају проблеме у својим организацијама. Код тога треба већ на почетку указати на једну непожељну тенденцију а то је да се ствара много комисија око факултетског одбора. Много је боље да одбор своје снаге правилно расподељује на припремање и спровођење појединих задатака и тиме покаже много више умешности у колективном руководству. То нарочито важи за политички и идеолошки рад удружења, где на прво место треба истаћи бригу у организовању проград материјала са Шестог конгреса Савеза комуниста и спровођењу у дело његових закључака, схватити то не као кампању већ као дуготрајни и систематски рад преко огромног броја разноврсних форми.

Ванредни додаток уживаоцима социјалне помоћи

Савет за науку, просвету и културу доделио је ових дана по 3000 динара сваком уживаоцу социјалне помоћи као ванредни додаток за зимске потребе.
Сем тога, Савет за народно здравље и социјалну политику даје у току овог месеца за студенте Београдског универзитета 100 пари одела, 100 пари дубских чипела и 30 зимских женских хаљина. Ова одела првенствено је намењена сиромашнијим студентима (уживаоци социјалне помоћи, стипендисти и остали), а делиће се преко факултетских удружења.

КОРЕЈСКИ ПРОБЛЕМ ПРЕД ОУН

Када су, после више од годину дана рата, у Кореји почели преговори о миру, већина становништва у свету одахнула је са олакшањем. Избијање корејског сукоба, свега неколико година после завршетка Другог светског рата, деловало је на мирољубиви свет, као експлозија у сопственој кући. Зато и није чудно што се, и после свих одговлачења у преговорима, веровало да ће на крају мир ипак бити закључен. То нарочито после тога када су прве две тачке дневног реда: питање неутралне комисије за примирје и питање изградње ваздухопловних база за време примирја, била решена. Али треће питање — репатријација ратних заробљеника — за које се сматрало да ће најлакше бити решено, показало се као нерешиво.

Колико се тај проблем показао нерешив, довољно је ако се укаже само на то да су зарађене стране, из стања примирја, прешле у активну оружану борбу, као и пре почетка преговора. А ево о чему се ради: према подацима Уједињене комисије против репатријације својим кућама изјаснило се око 100.000 северно-корејских и кинеских заробљеника. Међутим, комисија ових двеју земаља инсистира на томе да се и они морају вратити по сваку цену. С друге стране, делегација Уједињене комисије и даље остаје при својем ранијем предлогу о добровољној репатријацији.

Како је то размислилажење у питању репатријације добило поновно облик оружаног конфликта, то питање је из Панмунџома пренето у Њујорк где се већ дуже времена одржава Седмо редовно заседање Генералне скупштине ОУН и где је Политички комитет, на предлог већине чланова, корејско питање узео у разматрање као прву тачку дневног реда.

Руси су у Њујорку, међутим, изашли са истим захтевима које су у Панмунџоу, наравно по руским инструкцијама, износили корејски и кинески делегати. Тако ово питање, и поред залагања већине делегата неутралних земаља да се нађе једно решење које би задовољило обе стране, није, таковрне, ништа ближе своје решењу него је било раније. Руси и даље остају при томе да се сви заробљеници једне или друге стране морају вратити или милон или силом. Тај свој захтев, као оправдан, они покушавају и правно да докажу. У том циљу позивају се на Женевску конвенцију, донету 1929 године, која говори само о томе да зарађене стране после завршетка непријатељства морају ослободити и заробљенике.

Остали делегати, изузев оних из информбирских земаља, ову руску тезу сматрају као неодрживу. У прилог те тврдње они се позивају на то што је после Другог светског рата питање о ратним заробљеницима знатно проширено. А и не-

колико резолуција ОУН проширило је права политичког азила и на бивше ратне заробљенике који не желе да се врате у своју земљу. Приступање таквом тумачењу Женевске конвенције, како то жели Вишински, односно Москва, је политички апсурд. Наиме, за оне који не желе да се врате својим кућама, а који би били силом репатрирани, стање насила се не би обуставило. А то би било противно и самој конвенцији која је, прожета хуманитарним духом, и донета за то да и за заробљенике престане стање разних ограничења. А сем тога, тешко је претпоставити да би једна држава, која је скоро изашла из рата, одједном за свога бившег непријатеља почела хватати заробљенике да би их репатрирала. Поставаља се онда питање, зашто Руси и даље остају при својем првобитном предлогу, а који је иначе неодржив?

Другачије се то не може објаснити него само тиме да Руси немају поверења у своје сопствене оружане снаге у случају новог сукоба, а у припадницима сателитских армија још мање. Осим тога, Руси имају и горко искуство из 1941 године када су се непријатељи, иако су тада водили ослободилачки рат, предавале читаве армије од којих је доцније Хитлер створио армију Власова.

Овако, ако би Уједињена комисија пристала на предлог Руса, оним силом испоручи оне који не желе да се врате, моћи би заплашити своје припаднике, јер би они тада видели шта их чека после рата, у случају да се предају непријатељу.

Али и поред тога што једна и друга страна и даље остају при својим ранијим гледиштима, остали чланови Политичког комитета и даље настоје да нађу неко решење само да се непријатељства једном већ обуставе, али да се не прекрши принцип „да једна сила у чијим се рукама налазе заробљеници може силом да решава њихову судбину“, како је у Њујорку говорећи о Кореји рекао британски министар иностраних послова Антони Идн.

Тако, на пример, пре неколико дана пакистански делегат Мохамед Зафрулах Кан у Политичком комитету предложио је да се примирје одмах закључи без обзира да ли је питање репатријације ратних заробљеника претходно решено.

Међутим, и поред свих предлога који су, изузев совјетског који тражи образовање специјалне комисије за питање Кореје, поднети, тешко изгледа да ће Политички комитет моћи успети да реши ово питање. Јер, очигледно је да Совјетски Савез не жели да се рат обустави, и он „није искрен када тврди да питање ратних заробљеника претставља једину препреку за мир у Кореји“, како је то недавно изјавио претставник Кубе.

С. Т.

Писмо из Француске Пракса једног француског студента

Последњи распуст провео сам, захваљујући Међународном комитету И. А. Е. С. Т. Е., на информативној техничкој пракси у Борском рударском басену. Ова ми је пракса користила, јер како сам имао само теориску и апстрактну претставу о металургији бабра — то су ми инсталације (топионица), иако већином старе, дозволиле да у стварности пратим процесе и реакције у целини. С друге стране у флотацији и електролизи могао сам да видим методе које се данас свуда примењују.

Нећу се више задржавати на стручној страни свога борава која није главни предмет овог кратког чланка. „Узредни утици“ са праксе, односи са људима, туристичке посете, друштвени додир, напор за разумевање пружају највише интереса.

Срећан сам што могу да кажем да југословенски народ има ретку врлину — гостољубивост. Било то у Бору, Београду или на Далматинској обали — свуда сам наишао на људе који су ми с непосредношћу излазили у сусрет. Ова љубазност није била спољно рухо јер никада није била опорекнута, било да је долазила од студената, радника или инжењера.

Као туриста дивно сам се турској трговини у Београду голим каменитим планинама између Сарајева и Дубровника кроз које пролази воз налик на играчку. Могао бих још дуго без замора и досаде да останем у Дубровнику, том граду који нетакнут долази из своје прошлости. Са Далматинских острва остало ми је сећање на једноставан обед у крчми, на песме и мелодије које су ми пружиле чисту радост. У Сплиту сам само на брзину видео његову необичну палату, јер сам већ морао да се вратим у Француску.

Понео сам из Југославије слику њене особите друштвене структуре — о којој није потребно да доносим свој суд. Али највеће преимућство ове праксе је чини ми се у томе, што ми је омогућила да обогатим своје навике и свој начин мишљења. За два месеца ја сам се искрено трудио да се одвикнем да мислим и да реагујем искључиво као Француз пред проблемима и чињеницама чији су узроци, повезаност и решења могли бити само југословенски, јер главно и најкорисније мислим није било створити мишљење о тим чињеницама, него учинити напор за разумевање да би се ушло у менталитет друштва од нашег.

Зато можемо само да пожељимо да размена студената постане општа појава, јер је она богата односима са људима, друштвеним додирима — а ти су додир могући особито у фабрикама где се живот показује без маске.

Жан Окит

Из сателитске стварности

ФАКУЛТЕТ — ЗА РУСКИ ЈЕЗИК

Кроз неколико дана у Чехословачкој ће се одржати општедржавна конференција о значају руског језика. Овим састанком, на коме ће се о руском говорити као о „језику мира“, „језику социјализма“, „језику којим говори Стаљин“, итд., треба да се припреми чехословачка јавност за претстојеће оснивање посебног факултета за изучавање руског језика.

(Југопрес)

ОМЛАДИНСКА ОРГАНИЗАЦИЈА — ТРАНСПОРТНО ПРЕДУЗЕЋЕ

У једном од највећих мађарских угљенокопа Комлоу производња подбације за 20—25 вагона дневно. Према тврђењу руководства угљенокопа, томе је узрок немарност транспортних радника — омладинца. Од горворност за читав транспортни рад у руднику руководство је пребацило на месну организацију Савеза радне омладине.

Тако је омладинска организација постала транспортно друштво које нема право на зараду, али, у накнаду за то, има дужност да мађарске омладинце тера у ропски рад. (Југопрес)

СЕОСКА ОМЛАДИНА НЕ ЧИТА „СВОЈ“ ЛИСТ

На недавно одржаном саветовању Централног савета тзв. Савеза слободне Немачке омладине у Берлину, члан Политбироа ЦК ЈСР Фред Елснер критиковао је рад Савеза на селу. Он је изјавио да Савез није обухватио ни петину сеоске омладине. Од укупног тиража органа Савеза „Јунге Велт“ само 3 од сто одлази на село.

(Југопрес)

ЦИФРЕ ГОВОРЕ

Од 269 филмова приказаних у Варшави од првог јула 1951 године до 30 јуна 1952 године, 202 дела отпадају на совјетску производњу, 16 на пољску, 12 на производњу западних земаља, а остала на филмове земаља под доминацијом СССР-а.

(Југопрес)

СТО ДВА РОЂАКА — ЧЛАНОВИ МОСКОВСКОГ ИНСТИТУТА

Наставнички кадар многих совјетских института је на врло ниском нивоу. У Московском Педагошком институту, једном од највећих у СССР-у, додељују се научна звања за радове који не представљају никакву научну вредност. Тако је у последње време, виша атестациона комисија одбацила осам дисертација чији су аутори већ били добили разна научна звања.

Настава друштвених наука представља огромне тешкоће за совјетске школе. Врло мали број наставника ових наука има научно звање. Од 153 руководиоца катедри социјално-економских наука само тринаест су доктори ових наука. Млади научни кадар врло скоро се развија. Последњих година ни половина асистената није успела да одбрани своје дисертације.

Један од узрока заостајања науке у СССР-у јесте међусобно потпомагање наставника који су у родбинским везама. Само у Физичком институту академије СССР-а 102 члана се налазе у родбинским односима.

(Југопрес)

Кроз универзитете у свету

ПЕРУ — ШТРАЈК

Већина студената на четири национална универзитета штрајковала је у октобру. Главни студентски захтев је глас у Универзитетском савету који управља академским установама. Тачке оригиналних захтева су: похађање предавања на добровољној бази уместо на обавезној, учествовање студентског делегата на састанцима Универзитетског савета, што хитније успостављање студентских ресторана итд. Национална синдикална организација објавила је подршку студентима.

ХОЛАНДИЈА — ЗАХТЕВ ЗА СПАВАЊЕ

Холандски комитет Светске универзитетске помоћи поднео је извештај о питању бруцошког спавања. У неколико првих деценија после оснивања првог холандског универзитета у Лајдену (1574) настао је обичај, у вези са овим радом професора, да се предавања за новописане студенте, током прве године студија, држе од 9 часова увече до 1 после поноћи, а понекад и касније. То је био један од разлога за оснивање трећег холандског универзитета 1636 године (у Утрехту). На овом Универзитету постављени су нарочити професори за бруцоше, што је у своје време било јако напредно. Међутим, стари универзитети су проуздржали традицију. У 1811 години Наполеон је забранио сва предавања касније од поноћи и то је остало на снази до данашњег дана.

Ове године Удружења студената у Лајдену и Гронингену поднела су захтев да се укину предавања после 9 часова увече, да би се обезбедило бруцошима довољно времена за спавање. До сада није још ништа решено.

ИТАЛИЈА — НОВИ САНАТОРИЈУМ

Удружење за италијански универзитетски санаторијум планира подизање санаторијума за студенте који болују од ТВС на Агри, Јаго Мајоре. Студентима ће бити омогућено да тамо наставе студије. У ту сврху планирају се учионице, књижица, музичка сала итд. Студенти свих италијанских универзитета плаћају сто лира сваке школске године за подизања санаторијума ове врсте.

ЕНГЛЕСКА — ПРОДАВНИЦА УЧБЕНИКА

Британска национална унија студената отворила је велику продавницу књига. Ова књижара има могућност да за кратко време добави било коју публикацију из целог света по најјефтинијим постојећим ценама. Могу се набавити књиге из свих подручја литературе,

као уџбеници свих врста. Могућност брзе и јефтине набавке књига пружа се такође страним студентима и академским установама.

АУСТРАЛИЈА — ПОДИЗАЊЕ ДОМА

Студенти Универзитета у Мелбурну и Недланду скупљају новац за подизање интернационалног дома у коме ће становати у једнаком броју страни и аустралиски студенти. Овакав студентски дом пре свега је потребан за азијске студенте, који у све већем броју долазе на студије у Аустралију.

ЗАПАДНА НЕМАЧКА — ФЕСТИВАЛ МУЗИКЕ

Четврти међународни фестивал студената музике опет ће се држати у Бајроту од 28 јула до 11 августа 1953 године.

УНИВЕРЗИТЕТИ У ШПАНИЈИ ОГЛЕДАЛО БЕДЕ ФАШИСТИЧКОГ РЕЖИМА

Мада нам не стоје на располагању нарочити подаци о животу и раду шпанских студената, ипак и по оном што имамо може се видети сва беда и ужас Франковог режима. Универзитети не само што нису научне установе у Шпанији, већ су одавно постали места најреакционарније делатности и неограниченог господства језуита и њихових поглавара из Рима. Довољно је цитирати неке чланове шпанског Закона о универзитетима, па да се то види.

Члан 3: „Истинито духу католицизма и традицији Шпанског универзитета, универзитети ће подржати своје учење католичкој догми, католичком моралу и важећим правилима Канонског права“.

Члан 6: „Шпански универзитети су под покровитељством Св. Томе Аквинског, чији ће празник поштовати са верским и академским слављем“.

Члан 9: „Шпанска држава признаје природно право Римо-католичке, апостолске цркве да учи на универзитетима у складу са светим Канонским законом и са правилима која ће бити заједнички донесена од двеју Врховних сила (тј. световне и духовне)“.

Данас у ери XX века, у еписи атомских и других научних открића, кад је наука закорачила тако далеко, да на физичко уништење Галилеја, Бруна и других гледа као на један ружан сан, кад је наука одбацила религију као једно велико друштвено зло, данас на шпанским универзитетима цвета ово зло, а Универзитет је постао синоним мрака, незнања и најнижих људских подлости.

Према подацима о социјалном саставу студената 90 од сто студената припада „горњим класама“ тј. буржоазији. Просечно месечни трошкови једног студента износе без школарине (која је прилично висока) 1.000 песоза (тј. 25 долара или 8.000 динара) ради упоређења наводимо просечну плату једног професора која износи од 2.000—2.500 песоза. У „студентским домовима“ смештени су 603 студента.

Из ових података може се добити бар и површна слика, како је тешко, готово немогуће једном сиромашном студенту да проиде, макар и на овакав, Универзитет. Али, економска беда није једина препрека. У чл. 68 каже се: „За право пријема на Универзитет овлашћен је Ректор. Он ће одобрити пријем по пријави и то само оних кандидата који испуњавају нарочите услове“. Какви су то нарочити услови није тешко претпоставити. Издајство према сопственом народу, помоћ Франку у његовој функцији крвника шпанског народа — то је лозинка која доминира значајним животом данашње Шпаније. Гледано и са овога аспекта, није неразумљиво, зашто 90 од сто свих студената чине деца крупне буржоазије.

Живот на Универзитету је милитаризован. Студенти су обавезни да буду чланови фашистичких организација и универзитетске милиције, које се мешају у све и сва.

Универзитет у дословном смислу те речи не постоји. Он нема ни најелементарније аутономије. У чл. 40 каже се: „Ректор сваког

Универзитета биће наименован декретом из Министарства националне просвете, на исти начин може бити и смењен са положаја“. Министарство га може суспендовати из службе, као Ректор дужан је да буде члан Фаланге. За универзитетске наставнике бирају се људи који положе испит, чија је осповица: „Чврста оданост основним принципима државе“ (чл. 58).

Читав низ питања, која уобичајено спадају у надлежност Универзитета, као што су програми, настава укидање и увађање предмета, администрација итд. поверени су разним организацијама (Управно тело верске организације, Канцеларије шпанске Фаланге, Синдикат Универзитета, Универзитетска милиција итд.) које, свака у свом домену универзитетске делатности, гурају шпански народ у пропаст. Њихова улога на Универзитету је свемоћна.

И на крају да цитирамо чл. 70 у коме се каже да: „Права и дужности студената су следећа:

Студенти ће сматрати своје дужности на Универзитету као покорну службу домовини; дужност коју ће вршити са ревношћу и истрајношћу тако да би стекао најпотпунију академску и професионалну обуку.

Он ће бити члан Шпанског универзитетског синдиката и на свим школским слављима, којима ће присуствовати по наређењу Ректора, носећи униформу Синдиката или према околностима униформу Универзитетске милиције — уколико не буде ослобођен по одобрењу Ректора.

Ф.

**Кроз наше
ФАКУЛТЕТЕ**

**Изложба бригаде
„Ђуро Ђаковић“**

Савез студената самосталног Саобраћајног отсека ТВШ отворио је ових дана изложбу студентске бригаде „Ђуро Ђаковић“. Ово је у ствари нешто употпуњена реприза изложбе приређене на радној акцији. Изложба је отворена у просторији културног клуба студената. У делу изложбе, у коме је изложена бригадска архива, налазе се разни спискови и претписе, формулари за обрачунавање дневних и декадних учинака и све оне појединости које интимно показују живот у бригади. Неколико бројева „Вилтена“ листа издаваног на градилишту фабрике каблова у Светозареву употпуњује тај део. На изложби упадљиво делује педантно опремљен дијаграм радног учинка бригаде, који треба да документује дипломе изложбене поред њега. Бригада је била четири пута ударна и три пута специјално похваљена. Графички је приказано такмичење у оквиру бригаде посебним графиконом. Али највише простора на изложби заузимају фотографије, које — чини нам се — претстављају и најлепши део изложбе. Чланови фото клуба студената Саобраћајног отсека били су врло активни на радној акцији. О овоме не сведочи само број израђених фотографија већ и њихов квалитет. Изложба претставља успео покушај да се репортерски прикажу појединости из живота и рада колектива.

Чини нам се да организатори ове изложбе нису довољно учинили да она буде боље посећена. Док је изложбу аутоматом друштва студената Саобраћајног отсека, организовану пролетос, посетио већи број грађана и средњошколца са Чукарице, кроз просторију ове изложбе тешко да су прошли и сви студенти Саобраћајног отсека, ма да изложени материјал и труд око његовог сређивања то заслужује.

М. Николетић

**Академик Павле
Савић одржао пре-
давање на Меди-
цинском факултету
о својим утисцима
са Шестог конгреса**

Савез комуниста Медицинског факултета замолио је академика професора Павла Савића, који је био делегат на Шестом конгресу КПЈ, да одржи предавање медицинарима о његовим утисцима са Конгреса. Професор Савић се одазвао овом позиву, те је у суботу, пред препуним амфитеатром Патолошког института говорио о Шестом конгресу непосредно износивши своје утиске. Предавач је истакао значај Шестог конгреса за даљи развитак социјалистичке демократије у нашој земљи и улогу интелигенције у том процесу.

Шести конгрес је показао да се борбена заостава пролетаријата налази у нашим рукама, рекао је друг Павле Савић.

На крају је предавач био топло поздрављен од присутних студената.

Р. Требјешанин

**Екскрзија
студената
књижевности**

Седмог овог месеца студенти књижевности су подузели тродневну екскрзију у војвођанске центре Нови Сад и Суботицу. Сама замисао екскрзије није била рђава, она је требало да има научни карактер, а у програму је била посета Матици српској, посета градским музејима и евентуално позориштима.

Секција Савеза студената приликом организације овог путовања рачунала је на помоћ наставника; са студентима је требало да пође један наставник или асистент под чијим би руководством студенти прегледали све те објекте. И Клуб младих писаца је искористио ово путовање и најавио књижевне вечери у оба места.

Одзив студената, вероватно због лошег времена, није био велики. Како су у исто време у Суботици имали сусрет ногометних тимова „Партизана“ и „Спартак“, на екскрзију су пошлци највећим делом навигачи. Од наставника и асистената за екскрзију нико „није имао времена“, и на путовање се пошло без стручног руководства. Тако је на крају екскрзија имала сваки други само не научни карактер.

У Новом Саду су студенти одмах из воза пошлци у Матицу српску. Доктор Кириловић је припремио врло интересанте библиографске егземпларе да покаже студентима, а то је пропратио врло садржајним излагањем, које уморни студенти нису могли да прате. Музеј и новосадски и суботички прегледао је мали део студената, а позориште су посетили само појединци.

Заказане књижевне вечери су тачно по плану одржане. Вечери су биле припремљене за средњошколску омладину, са већто изабраним радovima, млади поети су побрали бурне аплаузе ове прилично необјективне публице.

Корисност оваквих екскрзија, посебно за студенте који изучавају друштвену и културну историју наших народа, је несумњива и чињеница је да их немамо довољан број. То је до некле и разумљиво кад се узму у обзир и материјални издаци које оваква путовања изискују. Али у толико је одговорност организатора већа да већ подузете екскрзије буду што садржајније и што боље искористрене.

**Техничка велика
школа**

Савез студената Електротехничког факултета је организовао курс Политичке економије за прве четири године. Теме ће обухватати знања потребна савременим стручњацима за разумевање економских и друштвених проблема наше земље. Прво предавање је одржано пред великим бројем слушаоца. Сала је била препуна, што је доказ да влада велико интересовање. Предавање „Предмет и метод Политичке економије“ одржао је наш познати економиста Мирко Петровић. У одбору Савеза изражавају наду да ће овај курс привући све већи број студената и да ће много помоћи да будући стручњаци буду такође тумачи и наше привредне политике.

Дебатни клуб

На ТВШ је одржан састанак Дебатног клуба поводом чланка „Врти ли се Стаљин у кругу?“ Дискусија је била врло плодна и жива, што није увек случај на факултетима друштвених наука. Треба подвући да је овај састанак био добро посећен.

**Бруцошко вече
медицинара**

Традиционално бруцошко вече на Медицинском факултету и овога пута је успело. Старији студенти приредили су својим млађим колегама са прве године угодно изненађење солидно спремљеним програмом, који је био ослобођен сваког шаблона. Програм је био претежно хумористичког карактера, а такође су суделовала и оба оркестра КУД „Мика Митровић“ — народни и цез оркестар. Након програма настала је игранка уз звуке одличног цеза „Медикус“.

Вечери је присуствовао велики број студената Медицинског факултета.

Р. Требјешанин

ИЗ СТУДЕНТСКИХ ДОМОВА

**СА КОНФЕРЕНЦИЈЕ НА „ВОЈДОВЦУ“
Добра лекција**

У недељу је одржана конференција студената — станара студентског дома на „Војдовцу“ на којој је присуствовало око 150 студената.

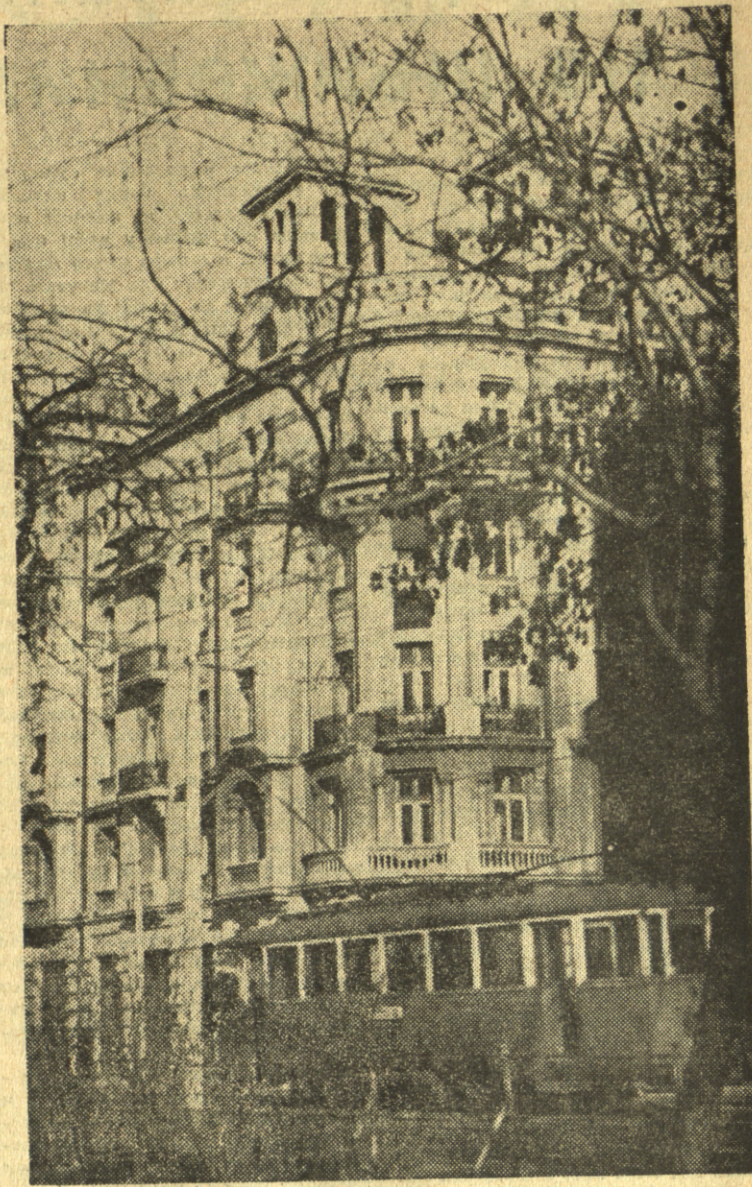
Из извештаја који је поднео председник Управног одбора и управник студентског дома види се да је Управни одбор водио борбу у току протекле школске године за решење питања материјално-финансијских проблема са којима се дом морао сустрети због прелаза пословања на привредни рачун Дом се у том погледу сналазио на разне начине. Укинута су четири радна места и тако смањен фонд плата, поштрене су мере за штедњу воде, огрева и светла. Дом је пословао и преко лета за разне курсисте, студенте који су полагали пријемне испите итд. и на тај начин приштедео један део средстава. Но и поред ових мера дом је имао губитак у пословању у износу од 247.859 динара који је покривен из дотација Савета за просвету, науку и културу Владе НРС у износу од 943.000 динара.

Међутим, ако се ово питање погледа са друге стране онда се види да је материјална штета нанета дому од стране неких студената износила око 430.000 динара, да само дуговања студената за уплату у току прошле школске године износи преко 40.000 динара. Сем тога славине за воду су понекад сатима стајале отворене, решои су се масовно употребљавали, а један део студената се бесправно сместио у дом не плаћајући станарију. Кад се ово сагледа, онда је јасно зашто је дошло до сувишка расхода над приходима. Али ово нису једини недостаци и рђаве појаве манифестоване у току прошле године. Студенти нису пружили никакву помоћ насељу и фронтовској организацији, нити је било друштвеног или политичког рада у дому, иако су за то постојали услови. Али је зато, према извештају управног одбора: „Коцка постала и боље

да кажем, је била свакодневно занимање појединих студената, а било је и таквих који су се коцкали по читаву ноћ и признајем да је управни одбор учинио велики пропуст што такве људе није искључио из дома. А на крају, како је и могао да се бори против коцке, кад је један од тих људи био члан Управног одбора“. Овде је требало додати и то — а што није речено у извештају — да је за ту коцку и низ других појава знао и председник Управног одбора, члан СКЈ, који се није борио против ње, јер, како каже „није ухватио на делу“. Овакав опортунистички став Управног одбора према низу штетних појава у домену и изван њега, које носе рђав глас студентима, сасвим је у складу са мишљењем претседника које је он изразио овим речима: „Нећу да се мешам у лични живот ових људи, шта ја могу кад су они такви“. Примера ради наводимо да је Управни одбор сазвао свега једну конференцију у току читаве школске године, јер по њиховом мишљењу, није ни било потребе да се консултују са студентима.

Ово је најбољи пример шта све може да се догађа тамо где је наша организација испустила ствар из својих руку, где је недостајало колективног рада и контроле над оним шта се ради у дому и како ради Управни одбор. Кривицу сноси Универзитетски одбор као и одбори Удружења на факултетима за овакво стање, јер појава уништавања народне имовине и низ других нису ствари које су нове и које су биле непознате.

На крају конференција је избрала нови Управни одбор у којој није ушао ни један од старих чланова, а при покушају кандидовања једног од њих, студенти су одлучно устали против тога. Ово је свакако добра лекција тим и таквим људима, коју, надамо се, неће скоро заборавити.

Студентски дом „Милован Ђилас“

**ИЗБОРИ УПРАВНИХ ОДБОРА
У ДОМОВИМА „МИЛОВАН ЂИЛАС“
И „ВЕРА БЛАГОЈЕВИЋ“**

Пре неколико дана у студентском дому „Вера Благојевић“ затим у дому „Милован Ђилас“ и на Новом Београду заказани су изборни састанци студената настањених у њима, ради избора управних одбора за нови једногодишњи период. Изборне конференције у прва два дома „Вера Благојевић“ и „Милован Ђилас“, успеле су, док на Новом Београду ни сада није прекинута устаљена навика да се сваки скуп сазива по два, па и три пута. На ову конференцију дошло је свега око 200 студената од укупно 1600 становника града.

Има много основа за тврдњу да су студенти на до сада одржаним конференцијама правилно схватили дружност у управљању домовима. Студенткиње настањене у женском дому „Вера Благојевић“, на конференцији су оштро критиковале досадашњи управни одбор дома, нарочито управника, зато што се нису довољно залажили да обезбеде чак и најелементарније хигијенске и здравствене услове у дому. Капани за грејање остали су непорављени кривицом управника дома. Такође је истакну-

то и низ појава небриге појединих становника дома за одржавање реда у дому као и низ неправилности у раду, ресторанског и другог персонала. Једнодушно је истакнута потреба да се студенти сами брину о свом дому и на конференцији становника студентског дома „Милован Ђилас“, где је такође донето низ корисних одлука за будући рад.

Али, на овим изборним конференцијама нису решавани само практични домски проблеми. Оне су обележиле и знатне недостатке у политичком раду студената по домовима. Збору бирача своје изборне јединице није присуствовао ниједан студент из дома „Милован Ђилас“, а безмало је тако било и са осталим домовима. На изборним конференцијама истакнут је и проблем политичке активности студената у фронтовским организацијама, којима они могу бити од велике помоћи. Десет другарица из дома „Вера Благојевић“ пријавило се да помогне у састављању бирачких списка пре изборе за општинске народне одборе.

М. И.

Студентски дом „Иво-Лола Рибар“

**И студенти дома „Иво Лола Рибар“
изабрали су нови
Управни одбор**

У недељу пре подне одржана је годишња скупштина студената из студентског дома „Иво Лола Рибар“. Ово је друга скупштина ове врсте одржана у овоме дому.

Дискусија, која је трајала прилично дуго, била је интересантна и корисна. Хигијена у дому је питање о којем се највише говорило. Но, она не зависи само од чистачица него и од самих студената који се не старају довољно да своје собе одржавају у реду. Има знатан број студената који прошле године нису становали у овоме дому него у неком другом, где су и предали своје К карте. Данас им ти домови („Милован Ђилас“, „Нови Београд“) неће да издају новац за њихове карте, те су студенти приморани да уплаћују разлику у новцу. Вило је појава и бирократског решавања питања искључивања из дома, где

се није водило довољно рачуна о карактерним особинама таквих студената. По ранијем правилнику на решење управног одбора дома није било места жалби, те су управни одбори могли погрешно да користе своје право. Данас је тај члан правилника промењен и омогућено је сваком искљученом студенту да се жали Универзитетском одбору ССЈ.

Преко пет стотина студената дома избрало је на крају нови управни одбор, који ће руководити домом у току следеће године. Четири члана одбора су студенти технике, док је један са МВШ. Са скупштине је послато писмо оболелом другу Борису Кидричу у којем се изјављује жеља студената из дома „Иво Лола Рибар“ за његово што брже оздрављење.

Ј. Т.

Саопштење

Универзитетска конференција Народне технике заказана за 23 новембар одлаже се за 4 децембар због избора за народне одборе.

Конференција ће се одржати у амфитеатру 56 на Техничкој великој школи, почетак у 19.30 часова.

Дневни ред конференције је следећи:

1. О раду и улози Народне технике у васпитавању студената — референт Јован Ристић, председник Универзитетског одбора
2. Дискусија по реферату
3. Извештај такмичарске комисије и подела награда организацијама и појединцима
4. Предлог комисије за закључке и
5. Избор Универзитетског одбора.

Скреће се пажња организацијама да на време поднесу пуномоћја за своје делегате у Универзитетском одбору.

Универзитетски одбор Народне технике

Да ли је ниво опште културе на групи књижевности проблем?

Поводом чланка „Неке појаве на књижевним дискусијама“

Студент бр. 21 донео је чланак без имена аутора Д. Макавејева. Очевидна је намера аутора овог чланка да можда потстакне студенте књижевности на дискусију о већ добро познатим темама и да би то постигао, направио је ту своју произвољну, реминисцентну и екстравагантну интерпретацију једног разговора Оскара Давича са студентима књижевности. Повољан је закључак да је постигао да многе учеснике вечери потстакне на размисање о питањима која су Давичу постављана, (која су заиста често била неспрецизна или једнострано тенденциозна), али је то учинио на деструктивно-белешкарски начин. На страну то што су многе стилске грешке потпуно у кармонији са његовим садржајем. Несхватљива је међутим жучност са којом он студентима књижевности приписује примитивизам, неукост и западање у декаденцу (не ову надреалистичку, него у ону реалистичку) и тако, у улози Давичовог душебрижника одујужује на неки начин дуг свакога према прогресивним и савременим тражењима. Он је поред осталог објаснио да Александар Вучо и Мерин нису надреалисти, што је од огромне користи за лаике. У одговору Макавејевој почује од тога.

Из једног питања које је постављено, које он узима за прекретницу дискусије не може се закључити да су Вучо и Мерин названи надреалистима, него само то да га они заступали, форсирају и истичу као доказ слободе стварања. Даље, у усменом разговору са аутором чланка, мој став заступања реалистичког метода не значи за њега само мој став, него и негирање тражења и проналажења нових изражајних форми. Доспева се у зачарани лавиринт у коме би неодлучан човек тешко бранио своје мисли, јер заступање једног метода за аутора и неке његове једномишљенике, значи атак на њихове идеолошке позиције, које, већ из тога се рађа закључак, нису стабилно остварене. Све што је несигурно, преосетљиво је. На крају, не ради се о томе ко ће кога убедити и наметнути му у виду пресије оно своје, него ко ће га са више аргумената и принципијелније заступати, не користећи при томе прилику за излив огорчења и маскармирање туђе схватања. Ако с правом упутимо питање о надреализму, и ако надреализам као књижевни стадиј у једној варијанти постоји данас, макар у ембриону, онда можемо набрајати низ различитих мишљења о њему, почев од тоталног негирања његових вредности, па преко

неодређеног и најчешће сумњичавог ишчекивања неких његових видних резултата, до његовог признавања као форме у којој има и хуманизма, и смисла макар подвесно инсценираног итд. Међутим, Макавејева неће да схвати да заступање једног метода не значи жељу за административном забраном оног другог (иако, по мом уверењу тога има пре код заступника надреализма), него значи само то што јесте, на име свесно заступање једног опробаног метода који се зове реализам (а не натурализам, његова декадентна форма како истиче Макавејева). Ако не идемо тим путем жонглераја и ловљења речи, онда „опробан метод“ (који сам израз употребио) не значи јорган-планинску тежњу да се ужива на ономе што је одавно сазидано још Толстојем, него констатацију да тај исти метод има и своје варијанте и савремене претставнике (Хемингвеј, Драјзер, Шолохов, делом Виторињин итд.) и да он, по галерији дела која нику и данас заиста значи нешто опробано, али и модерно и то не у надреалистичком значењу.

Из тога излази следеће: Да један надреализам Салвадора Далија, М. Ристића и А. Вуча између два раба, репродукован код Попе или у Вучовој галерији младих може за неког бити декадентан и превазиђен, а реализам, макар временски и старији од надреализма може бити савремен и модеран. Зашто? Није ли то произвољно тражење? Макавејева каже: „Уроке... заоставања за нашом стварношћу и тојављавању декадентних схватања код неких другова са књижевности треба тражити и у наставном програму који је врло крњ...“

Пре свега, ради се о проблему садржаја, о унутрашњој идеји уметничког дела, које се питање поставља на ову тему неодложно ради шире анализе, о епоси која вапи за трибунама крупних замаха, а не за експериментисањима на мало, како је то својствено надреализму. Можемо поставити и питање да ли се може очекивати од надреализма такав задатак, од метода чистог психичког аутоматизма, лишеног свесних, моралних и естетских норми, и дакле, лишеног једног објективног посматрања материјалног света? Пре него изведемо закључак, свесно ћемо прелистајемо оно неколико стихичних апсурда и неухватљивог смисла које имамо ту и овде (нећу цитирати). Нема ли ту новог човека, или сукоба идеологије или човековог освајања при роде, или можда психичких превирања? Ништа од тога. С друге стране, ако бацимо поглед на неколико романа који су се појавили недавно, или збирки новела и на неколико драма (Далија, Ђосиф, Чиплић, Андрић, Крајчевић, Божиди, итд.) ако не доследни модернизацији израза увек, а оно садржајно значење платформу не декадентну, него опробану и која се несумњиво може развити у модеран израз. Додиримо неки низ питања. Да не понављамо да садржај намеће форму, не обрратно. Ту је и надреалистички безан чвор. Трчање за формом је типично у лутањима сваке врсте, па и овде, док садржај остаје заостављен (задржано са творницама и радним задрукима које постоје и радницама који се мењају и стварају самоуправе, и са љубављу која оплеменењу, а која није само потвесе-

сти Грегоров нагон и блуд снова). Али, несумњиво се запада у једностраност ако се каже: шта ће нам други метод! (сем реализма), што у овом разговору са Давичом нико није тврдио, јер како би се онда могло рећи да један Крлеж ствара снажну, динамичну и велику литературу на принципима експресионизма, натурализма и реализма, али оригиналног, крлежинског! Ником дакле није пало на памет да сугерира величину једино класике, нити да строго класифицира правце, а још мање да се заклања за ауторитативним именима, на пример за именом друга Виласа (јер шта ће нам бусије и кога се то толико плашимо!) како је то брже боље пожурио да репродукује Макавејева. Свако задржава право да дели неко мишљење, без обзира да ли је то мишљење ауторитативно именовано или не.

Поред осталог, неразумљиво је откуда оваква тенденција осипања дрва и камења на студенте књижевности од стране овог чланка редакције „Народног студента“, иако код њих има теоретске неснаљивости. Он пише да је то треће позивање Давича и злоупотреба његовог стрпљења и да би требало позвати неког другог књижевника. То је због необавештености, али Ignorantia non est argumentum! Студенти групе књижевности позвали су Оскара Давича први пут за последње три године, и друг Давичо се одазвао, мислим, врло радо са много оптимистичке намере да се са њима упозна. А чланак Макавејева остаје усамљен и беспредметан.

Вук ФИЛИПОВИЋ

Мислим да треба више да читамо

Све што је несигурно, преосетљиво је.

Вук Филиповић

У напису „Неке појаве на књижевним дискусијама“ писао сам са намером да укажем на низак културни ниво код извесног броја студената књижевних група — редовних учесника дискусија. Рекао сам да се тај ниво испољава најчешће на овим дискусијама, у чудним преокупацијама периферних проблема наше књижевности, статичним схватањима књижевних појава, кретању мисли од шема ка стварности, крупним недостацима у логичном мишљењу и култури говора итд. Мислим да је одговор Вука Филиповића нов и свестран доказ мојих тврдњи. Пре свега: он се очигледно осетио погођеним (чак и оним опаскама које се нису односиле на њега и студенте југ. књижевности). Признајем да сам и на њега мислио када сам писао ово: „Студиозно упознавање естетских проблема и стицање знања потребних да би омогућили себи превазилажење декадентне књижевности, ти другови замењују брчкањем у књижевним плићацима са темом „Зашто нас „Сведочанства“ малтретирају поезијом младих?“ Међутим, он ево опет, упорно, жели да дискутује против надреализма, књижевне школе која је у нашој земљи почела да изумире још док смо ми били у пеленама и чiji се данас књижевни производи код нас јављају као ретки атавизми. За Вука

Филиповића „надреализам као књижевни стадиј у једној варијанти постоји данас, макар у ембриону“. Он, очигледно није у стању да посматра књижевност у вези са друштвено-историском средином у којој се ова јавља, чим може пролазити појаву остатка надреализма, данас, код нас, да назове ембрионом.

Остајем при томе да на књижевним групама (првенствено књижевност и славистика) влада декадентна не надреалистичка, и реалитичка како ми подмеће Филиповић, него социјалистичко-реалистичка. Изражава се, понављају, у сталним захтевима за неким ресепцијама и „опробаним“ категоријама. Можда се Филиповић не сећа прелетних дискусија о Теорији књижевности, када је већина студената заступала социјалистички реализам као једини исправни књижевни метод. Тада су упорно навођене тврдње као што је та да је нпр. „Мати“ боља од „Клима Самгина“ јер је кориснија за револуционарну пропаганду. Тада, у пролеће 1952 на Филозофском факултету, један је диспутант у неизвјиданом говору рекао да је књижевност Бориса Пољсковог образац праве књижевности!

Што се тиче Филиповићевог питања о „опробаности“ реализма, у који он сада одједном сврстава и Хемингвеја и „делом“ Виторињина („ДЕЛОМ“?! КАКО „ДЕЛОМ“?) Давичо му је био одговорно: смешни су данас селџаки који хоће да ору ралицом и неће да пређу у тракто-

ристе (ако међутим неко хоће да остане селџак, ко може то да му забрани? — Д. М.). Уосталом можда су Хемингвеј и Виторињин одлична прилика да се Вук и ја прецизно разумемо: Хемингвеј и Виторињин су за мене модерни и велики писци, али ја међутим уопште не осећам никакву потребу да их класификујем у „опробане“ класификационе системе, да бих могао да уживам у њиховом делу.

Мислим да Вука Филиповића самозадовољство спречава да учи и чита више, па онда мора који пут да користи закљон иза великих имена, иако он то неће да призна. Чак је и питајући Давича, нехотично, просто из незнања, фалсификовао друга Виласа рекавши: „Друг Вилас је рекао да надреализам није дао ниједно велико дело, бар код нас“. Иако је ову тврдњу могао изрећи и без помена Виласовог имена, он је ово употребио вероватно да би подупрпо своје несигурно знање и онда осетивши се још увек несигуран (јер није пажљиво читао ни Виласа) додао оно „бар код нас“. (Вуче, ево Виласових речи: „Надреализам и надреалисти нијесу дали ниједно књижевно дјело — ни у Паризу, ни у Београду“).

Мислим да би требало више да читамо.

У вези са односом између Филиповића и послератног надреализма хтео бих да кажем да ми се чини да Вук Филиповић хоће нападином на туђу бајату књижевност да одбрани своју бајату књижевну продукцију. (Мислим на његово „Чеква“, приповеку у три чина). Аутор, често способан приповедач овде напр. задружну агрономку наивно оставља у пољу голу да спава да би је видео Жива, задругар са чвороватим рукама који ће туда проћи... У тој истој његовој прози у име реализма каже се да јој је пала брада на набубреле груди (страшних ли дојки, боже мој!) итд. итд.

Хтео бих још да кажем да много израза у Филиповићевој критици нисам разумео (напр. „потвесно инсценирани смисао“ и др.), а такође и да му скренем пажњу да студенти књижевности нису једини студенти на Филозофском факултету. Давича су пролетос звали германци и он им је одржао предавање, прекуће је на позив Савеза комуниста у амфитеатру говорио о утисцима са Конгреса, а претставник литерарног клуба групе књижевности последњи пут је пред свима замолио Давича да дође и у другом семестру, што је овај прихватио, те понавља своју изјаву: „Није ли то прекомерно коришћење његове љубавности?“

И мислим да треба више да читамо.

Душан МАКАВЕЈЕВ

НАША ПРИЧА

Да би се људи потпуно зближили, потребно је, кажу, да их нешто крупно веже. У реду. Нећу да спорим. Али, дозвољите да вам испричам нешто, нешто што ће надам се, доказати да су и ситнице врло крупне ствари. Оне, видећете, каквад тако могу да зближе људе да је то за причу.

Тог дана сам имао необичну посету. Један наш стари шаховски мајстор, чије име нећу поменути, јер сам му то на његово наваљивање обећао, донесе ми личну карту, коју сам дан пре тога изгубио у парку. Понудох му награду, али је он одлучно одби. Ипак, реч по реч, ми се распричасмо. А такав човек знае и сами, има о чему да прича. Ту су турнири, ту су путовања у далеке, непознате земље, ту је све о чему мало знам...

И ја сам га напрегнуто слушао. А време као да лети, просто не осећаш његов ход. Кафа се охладила, цигарете већ давно угашени, а велика казаљка већ направила један круг. Он се стаде врпољити на столицу. Очигледно, хтео је да учини крај својој посети.

— Жао ми је — рече — што вам нисам испричао један свој доживљај из млађих дана... Јест' да је то једна ситница, али ми је некако везана за срце... Други пут. Сад журиш. Или ако хоћете да ме отпутате?

Да ли хоћу? Смешно питање. С људима као што је он човек би могао и на месец да се попне. Ти никада не би били досадни.

— Тада сам био — поче он своју причу — у шестом разреду гимназије. Ма да је то давно било, али добро се сећам: математику нам је предавао неки Емил... Емил... презиме сам му заборавио. Али свеједно. Важно је да је тај Емил у исто време био и разредни старешина, и што је још важније врло суров наставник. Страх и трепет од човека. Цела школа га се бојала. И прваци и велики матуранти подједнако су се плашили његових шамара! Све је млатио...

Али за разлику од других наставника, он никога није тукао у учионици или ходнику, већ би наредио фамулусу да њака доведе у зборницу, а тамо — бери коју на шиљак.

Е једном тако, и мени дође црни петак. Служитељ ме шчепа за рамена, рече да ме Емил зове, и угура у зборницу. Можете мислити како сам се осећао. Тло ми се од силног страха измицало под ногама, а срце — лупа ли лупа.

Затекосмо га самог за столом где претура неке новине. Био је намрштен и рекло би се љут.

— Ха, ту ли си соколе! Седи... А знаш ли зашто сам те звао?

— Не... не знам — промуцах.

— Звао сам те да разговарам.

Ово „разговарати“ на његовом језику значило је тући. Зато сам увукао главу у рамена и сваког тренутка очекивао ударац, али за дивно чудо, страшни Емил и даље остаде на својој столицу.

— Где си јуче био?

Кавио Митри:

Прича о једној ситници

Кроз главу ми пројуреше јучерашњи догађаји. Сетих се да сам пре подне био у школи, да сам после ручка с ујаком био на коњским тркама, да смо затим свратили у једну кафану и одиграли партију шаха... Ништа нарочито... Али јаој, куку мајко, да ме није спазио кад сам ономе попу бадио чичак на мантију? Или је...

— Био си у кафани, свиби тићу. Видео сам те, видео...

После ових речи још више се уплаших. Та шабара, због кафеане многи су добили своје. Падали су шамари као крушке. И ево, сад ћу и ја извући. Нема врђања!

— Али г. Емиле — покушах ипак да се некако извучем — ујак ме водио.

— То ме не интересује — рече он и устаде. Затим подиже руку изнад моје главе, другом ме ухвати за раме, али... срећа ме је тог дана хтела. Каиса ми се смешкала. Замислите: није ме ударио. Несхватљиво. Приђе лепо-полици с књигама, и извуче неке хартије.

— Знаш ли шта је ово?

Тек кад то рече, видех да ме ништа на овом свету нећу спасти. Ба пшншта. А знате ли зашто: хартије које је држао биле су моји цртежи, заправо карикатуре, које је он на неки начин узатио. На њима је, ах, проклетца моја несрећо, био нацртан он, он с грдним магарећим ушима. Земљо, отвори се! И шта сам знао да радим? Једино! да се некако заштитим. То ће бити најбоље. Зато сам образе покрио рукама, повио се мало унапред, па шта бог да! Чекао сам само да паљба почне. Али, нешто се опет не дешава по програму? Зашто, дођавола, не почне већ једном? Ово је горе од најстрашнијих батина. Он као да је заборавио да треба да ме бије, шта ли? Или се опет десило неко чудо? Бога ми, веровали или не, и по трећи пут послужи ме нека срећа. Чудо над чудима! Место да ме шамара, он ме стаде гурати да седнем.

— Де, не бој се, магаре једно!

Уморан и уплашен скљоках се у столицу. А кад сам се мало прибрао и у мислима ценито да ли ће ипак на крају бити батина или је све то само један сан, он ми гурну под нос оне хартије. Одмах ми паде у очи да је на њиховој полеђини нешто писало. Нешто његовим рукописом.

— Дакле, шахирао си с ујаком?

— Да, господине.

— А зашто, питам те ја, у петом потезу ниси узео онога коња?

У први мах не знадох шта да му одговорим. Емил и шах? Па то је, мислио сам, немогуће. Или је само једна иронија. Можда су питања била постављена само зато да би му батинање било слађе... Али не! Он се пријатељски смешкао?

— Збиља, зашто га ниси узео?

— Па... господине — охрабрих се ја, осетивши да се у мени буди шахиста, — то узимање коња теорија одбацује!

— Вараш се дечко!

Рекавши то узео утарње новине и баци ми их: — Видиш ли, сад се тај коњ узима. Ево погледај шаховску рубрику. Ево оборена твог потеза. Видиш ли како је Ласкер тукао Штајница? Ко вола у купусу. Узео човек тога жртвоваоног коња, па после лепо с фигуrom више... Ко ти даје? Узми ове твоје цртеже, ти, ти магарећи Рембранте. На полеђини сам ти преписао целу варијанту. Простудирај ти то. А што се тиче цртања... мани!

И кад сам најзад изашао из зборнице и нашао се међу друговима у ходнику још сам мислио да сањам. Видевши ме уплаканог дедачи су веровали да сам добро извучао. Али ја, погодићете и сами, плакао сам од среће.

Од тада сам ватрено заволео шах. Он ми је постао све!

А једна ситница, видите ситница...

Писмо редакцији

Да ли баш мора тако

Кажу, у старо време, све приредбе (боље употребити ондашњи термин „забаве“) су давале по кафанама, нешто због просторија а углавном што су се ту људи најкомотније осећали. Осим тога публика је уз пиће и мезелуке, могла сасвим „лепо“ да прати разне декламације, позоришне комаде, певачке хорове, мајоричаре...

Но, ипак, неком је пало на памет, да би било боље кад би се кафана одвојила од културних манифестација.

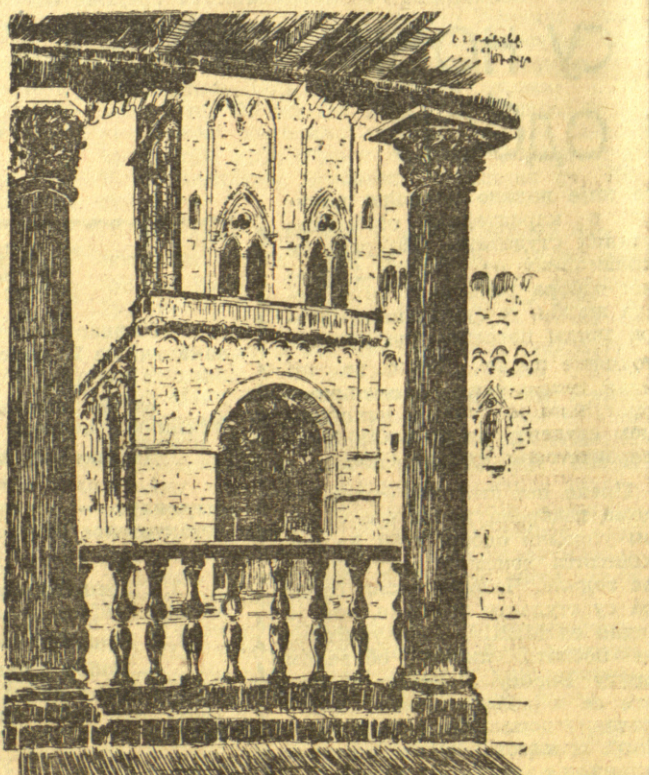
Тако и учинише...

Прошло је од тада много времена. Тога се ретко ко сећа, обично кад неки стари прича: како је некад било...

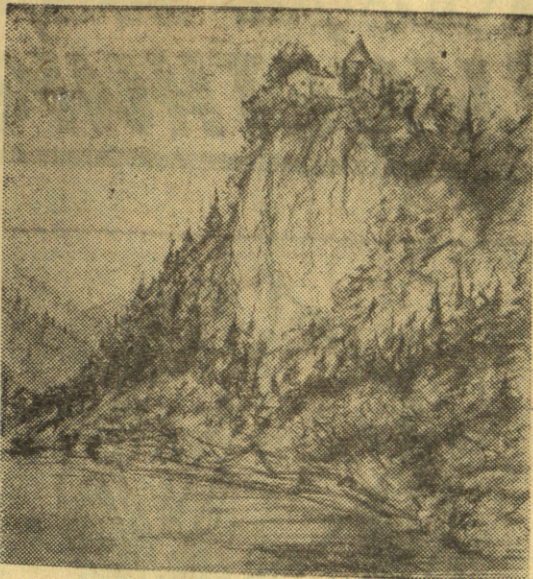
И данас, кад гледамо око себе чини нам се, како је све то природно, чудећи се како људи нису могли тога одмах да се сете. Но, нека нам буде опроштено, има и таквих који не мисле тако. Ето на пример управа ЦДНА се не слаже са тим.

Као и сваке суботе, тако и претпрошле, одржан је у Дому концерт. На програму су учествовали „Бранко Крсмановић“ и група радио певача. Били смо крајње непријатно изненађени, када смо приметили да у сали за цело време програма келнери служе за пој стављеним столцима. Свечана сала добила је слику кафе (при знајемо не баш бучне). Извођачи, бар из „Бранка Крсмановића“ запањили су се, јер у крајњој линији они претстављају културно-уметничко друштво које са својим програмом иступа само на концертном подијуму, а никако по кафанама.

С. Т.

Бошко Радивојевић: Из Трогира

Јован ТИРИЛОВ: Блед

Х. Ц. Велс: Људи налик на богове

Да ли је утопија голи утопизам

Стари Велс нас гледа са својих фотографија благим осмехом једног добричине. Несумњиво је био хуманиста који је у својим младим данима био ватрени присталица социјалистичких идеја. Но са годинама постајао је некако све наивнији. Хтео је он просветителски да друштво Двадесетог века мења просветним реформама, тако да то постаје другом половином живота идеја-водиља свих његових заблуда. Заблуде са годинама добијају у чврстину, а социјалистичке идеје постају младалачка прошлост.

Велс нашој читалачкој публици није непознат. Пре ра та смо га упознали баш као човека закаснелих просветитељских уверења, по енциклопедској студији савременог рада „Човечанство...“ и нарочито по „Историји света“. А упознали смо га и као писца бујне маште. Само су те приче фантастичног сижеа биле некако за нас сувише реалистички обојене да нас у детињству привлаче. Није то била лака, разиграна фантастика Жила Верна, без изразите и деолошког тежњице. „Времплов“, „Невидљиви човек“, „Рат светова“ — били су претешки за наше детиње искуство.

Сада смо пред књигом „Зоре“ (несумњиво најбољим издавачем белетристике у земљи), пред делом, којим нам Велс није ни потпуно познат, нити непознат. Препознајемо разиграну машту, вешто комбиновану са интелектуалном фразом, наплаћено на доброћудног социјалисту, већ помало „просветитељски“ оријентисаног у стилу фабијанства, али упо знајемо и визионара будућности ретке снаге. Читајући дело, маштамо са Велсом над темом срећне будућности, кад је класно друштво већ минуло доба, човек за ко рачио у своју праву историју.

У то друштво пренео нас је Велс изванредно вешто: мајсторском композицијом омогућио је да то друштво што боље осетимо, кроз сусрет који избија код физичког и интелектуалног сусрета људи савременог капиталистичког друштва и људи Утопије. Утопија пребацује са Земље својим усавршеним техничким знањима неколико становника Енглеске у своју димензију, свој свет. То је омања група, углавном конзервативно оријентисаних људи, у којој Барнстап социјалистички настројен постаје протагонистом рома-

на. Он гледа Утопију очима добре воље, ма да не може у потпуности да схвати овај свет у развоју одмакао за 3000 година.

Иако даје мање више целовиту слику друштва, кроз опис свих страна живота Утопијаца, Велс је првенствено сконцентрисан на проблем промене психе људи далеке будућности. Велс је показао много реализма у оквиру ове теме која никако не може бити егзактна, поготову што облик романа захтева извесне произвољности. Међутим, оне не задиру у темеље романа. Слика Утопије, ипак, дата је тако да ми пред собом имамо уметнички транспоновану слику оствареног комунизма.

Инсистирајући на психологији, пошто пише у белетристичком облику, Велс нам је људе Утопије приказао као личности лишене ситних људских слабости на темељу општег благодетања. У раду свако је свој сопствени регулатор. Без њега се не може замислити душевно здрав Утопијац. Рад је највиши закон Утопије, присан атрибут нормалне свести. Нема ничег сличног државној управи, нити икаквог регулаторског центра било које врсте. Нема разлике између умног и физичког рада, али људи раде различите послове са различитим способностима. Брак у нашем смислу не постоји, али још увек постоји љубав парова. Љубав према једној личности основни је облик којим се љубав испољава, још се често виђају идиле љубавног шапутања под брезама.

Људи су леви као богови и богиње античких скульптура и не скривају своју дивну наготу извајану срећним животом кроз многе генерације. Иако по врсти исти људи преисториског доба, они су стекли способност да у непосредном контакту саопштавају мисли, употребљавајући гласан говор. Добар дан је постао заиста добар дан, јер чудо је постало стварност дугим еволуцијама и многим револуцијама.

Велс је на неким местима платио дуг фабијанства, али младалачки дух још није дозволио крутоћу уверења. На Утопија није голи утопизам, а „Људи налик на богове“ једна непосредна књига која човека недвосмислено чини племенитијим како у појединим поступцима, тако и у најпешим стремљењима ка бољем.

Јован ТИРИЛОВ

Киша

Не опомињу ме једрила облака на смрт коју увијек неким носе, ни на посне траве жутих повртњака кад од глади кратко сузе неба просе.

Не опијају ме птице снагом сновиђења кад на прве капи у шупљине слијеху. (С капица другујем од ноћи рођења, једног будног јутра с њима и умријеху).

Не опијају ме птице... крик у трен изгори. Замирише земља. Листови се слубе. У животу само буре живот створи да се росне дуге у сунца заљубе.

Сретен ПЕРОВИЋ

Црначке приче

Мала библиотека „Зоре“
Загреб 1952 год.

„Ево шта ме је научио мој отац, који је то чуо од свога оца и тако одавно, одавно од самог почетка!“ Белокуси црначког почиње своју причу. Око њега, кроз дим маште и ватре која се одблескује у зеницама окупљених и уз призвук урлика хијене која завија у шикари, назире се контуре глава коврцавих коса и полуотворених уста: сваку реч треба запамтити, јер прича је лепа и мудра и стара и... ко зна каква је још њена моћ. С мирисом пређана старо вино афричког духа претаче се на страницима ове збирке загребачке Мале библиотеке.

У књизи се налазе митови о постанку света и човека, историјске легенде, моралне басне, хумореске, песме, пословице. Да ли је бог створио првог човека? Или се први човек као и све животиње развио из листа који је опао са дрвета живота? И да ли су ови немирни мајмуни некада били људи, па су за казну изгубили моћ говора и осуђени да тумарају по дрвима? Зашто бели људи, с оне стране брда, поседују земљина богатства? И зашто жене носе сукње? Племена афричких црначка су још примитивна, али је њихова радозналост будна. Разне приче дају различите одговоре. Несигурна рефлексија у њима преплиће се с описима сиромашног живота и кити маштом која улови сто слонова за један дан и која убија великог Крокодила-бога.

Детињасто наивна, једноставна, страхом притешњена, али ведра и враголеста душа уткала се у вез свог фолклора. Ко може читајући „Црначке приче“ данас да не осети њену људску топлину? Читаоца обузима сетно саосећање са угњетеним и заосталим становништвом црног континента, оплемењује га жар ведре ироније над апсурдима људског неживота. Крај овог букетића црначког афричког фолклора непосредно се осећа не само да су црни и бели људи рођена браћа, већ и да је Гуливер синовац Самбе Курланкана, Гаргантуа синовац Фунтандуха, а Милош Обилић синовац Јамаду Хаве.

Уметност непосредно доживљеног целовитог живота примитивна није примитивна уметност. Модерни стилстички не понекад позавидети спретној непосредности овог усменог народног казивања. Одлазак старог поглавара села свеопштем врховном главару обавијен је тајанственошћу верске легенде, али, изненада, давна прошлост радње илуструје се општом у стилу радио-извештаја са футуристичким утакмице: „Ве, Ве, Ве, хола он, Ве, Ве, хола он дудо. Задовољење је срца, јер су знаци били повољни. На поласку, птица Мбва запевала је са његове десне стране, а црваци фифе поздравиле га на пролазу. Сунце је прешло пола неба. Стари се главар пење уз велики брежуљак, пење се с муком, јер је пут тежак. Стиг не напоком, до велике педине Громовника...“

Ово издање избора црначких прича би потпуније послужило својим сврхама да је било пропраћено подацима о сваком племену из којег је поједина прича забележена. По говор преводиоца Мирка Пауга „О књижевности афричких црначка“ надокнађује овај недостатак само делимично. Но, превод је леп и добродошао. Цез је код нас престао да буде једини пуномоћни претставник црначке културе.

Иво ТАРТАЉА

Д. С.: Планинар

ИСПРАВКА

У прошлом броју је грешком штампано уз слику „Са сцене“ име Јурице Дијаковића уместо Љубе Богдановића.

„ЗАПИСИ“, „7 УМЕТНОСТИ“, „45 ПАРАЛЕЛА“, „МЛАДА КУЛТУРА“.

ПРОГРАМИ

Својим излагањем „Записи“ и „Стражилово“ нагостили су најезду младих књижевних ревија, од којих не иза сваке обично стајати по група људи са јасним, мање јасним или сасвим нејасним програмом.

„Записи“ су тако, рекламопатетично позвали све младе људе јер, млади људи „Записи“ су ваш лист! Узгред су изјавили да нису присталице ниједног правца односно, прецизније, да су присталице свих правца под условом да они „казују уметничку истину“. („Стражилово“ није било патетично, али се у првом броју потписао као: независан лист за књижевност и културу. Да читаоца не би гризле неке двосмислене сумње у вези оног „независан“, поменути привед отпао је у следећим бројевима).

У новембру наталитет независних листова у нашој републици порастао је (Четрдесет пета паралела, Седам уметности, Млада култура, Спектар) слично Хрватској, у којој се тако рећи свакомесечно и равномерно, рађају и миру десетине младих књижевних листа, што је свакако знак повољне климе с једне стране, али и недовољне истрајности или несолитности младих књижевних групација с друге стране.

Од новембарских, најрачоборнији је несумњиво уводник „Седам уметности“ из кога би лако могао да се стекне утисак да се у овим данима када се источна и западна декадентичка укрштају над нашим главама показује неопходном појава баш тога листа, који ће отворено да каже, и да се бори и да више. Симпатична агресивност младих престаје да буде таквом у чланку на насловној страни првог броја овога листа из кога се добија утисак да се у овој земљи сви комунисти изузе Јелашина Синовца опортунистички и попустљиво односе према, например, „Сведочанствима“ — „герилском одреду буржоазии“.

Обесмишљавање речи свога народа, сложимо да се у уводником „Седам уметности“ није пристајан посао, само да не би били једнострано требало би да нагласимо да се оно може вршити и привидно „реалистичким“ реченицама и да је та работа код нас масовнија од бајато надреалистичког ударања асфалтним дојкама по тротоару. (Био је само један Вучов преглед младих, а „Записи“ је изашло пет, и стиховисује се на све стране, и Вук Филиповић даје књижевне изјаве...)

„Четрдесет пета паралела“ наспротив „Уметностима“, наступила је врло мирољубиво, квекерски: „Међу људима било друштвених, било етнолошких група не постоји увек разумевања, иако је оно данас прече и важније него ма кад у историји света. Нема погодних могућности зближења, јер неке вође појединих народа и група намерно то избегавају. Но, нека их! Свако има свој пут. (Из уводника „Четрдесет

пете паралеле“). И наивни дванаестогодишњак — читалац Карла Маја и „Четрдесет пете паралеле“ размислила: ала би било лепо да се састану све поглавице света и попуше лулу мира, па да не буде империјалистичких ратова!

Треба споменути и једну скромну појаву: „Млада култура“. Казали су: Имамо по двадесетак година и цепове пуне стихова, и издали су лист. Без раскорака између претензија и могућности. Скромно и ненаметљиво.

Д. М.

Распеваност Слободана Марковића

„СВИРАЧ У ЛИШЋУ“ — Београд 1952 године

У једној незапаженој белешци „Летописа“ Д. Максимовић је приметила да је Слободан Марковић одушевљени поседник бранковске супстанце, би-стрине и бујности. Пробуђен и узбуђен на србијанском меридијану, у осцилирању између метохиских ливада, београдског предграђа и шумадишког зеленила, овај свирач у лишћу и под лишћем, једноставан је, радознао, разнежен. Почетничке кризе и битке одболовао је без напрезања и амбиција за непознатим, али је свежину коју је одавао препустио краткою долињом, а не трајности алиског цвећа. Брзописан и плаховит Марковић је објавис четврту збирку стихова не мењајући свој изржајни волумен.

Ако на брзу руку прегледамо његову песничку историју утврдићемо: умивену и лакокрилу стихованост, али и завичајну кантилену у свешчици „После снегова“; бољештву детињства, избурушену ликовност и мисаону утанчаност у књижици „Орао у жици“; и садржајну вишеструкост, опипљеност велеградским поднебљем и смиривањем чапкуске силвитности у циклусу „Град на рукама“. Изгледало је да ће се најмлађи србијански романсери утопити у Нијагари сопствених стихова. А од сличне опасности тешко се опоравили и још се опорављају готово сви његови другови и вршњаци. Међутим, Марковић је неочекивано заутао. Јесењинска ракета брзоплето се угасила.

Презасињеним стиховима Марковић је постигао оно што тамбураши постижу комадићем каучука. Ударао је без промене, без аутокритике. Заглушивао се сопственим звиждуцима. И врски девојке у брдима и путању босог курира, суви бајки цветић и јунски немир, страх од сенке и кошмара касабе — све то што је осећао тако татано и носио у свим капиларима, покушао је да прескује под истим жицама. Марковића су размалили читаоци, а он је чинио уступке утицајима. Непрестано је преливао сопствени пехар, обарао га, расипао, стварао хаос ситне поезије. Пошто се ослободио детињства, пошто је извукао кључ из старинске браве, упустио се у густе поеме, у тајфуне пијанства после којих само винска пена остаје.

Без великих промена настала је његова ружичаста сти-

хотворност. Марковић је поново у излозима, поново у нашим рукама. Али свирач у лишћу само је затегао старе жице и попут цврчка започео на старом месту. Бранковска лепота и чаробност сачувани су само делимично у дистисима:

„Ал' неки осмех непознати опет ме у свет грања врати. И видам да још касно није и мало суза да се пије. И где, тај осмех непознати Све више греје, љуби, злати!“

Иако репродуктивно расположен, онајчешће нарушен мангупском питомошћу и метохиским саваријама, Марковић привлачи, везује и узбуђује. Предосећање пролећа, сазнавање јесени, дочаравање приморја, дисцирање малих светова — то је линија, то је надмоћност бранковске супстанце у Слободану.

„Не би се снашла мангупчина у вихору које ме носи у ливаде, у сусрет роси и тако благих питомина. Да разапет сред дневног сјаја нећу се више с места маћи, а у прованси су дани крајни него тренуци завичаја!“

Да разапет сред дневног сјаја нећу се више с места маћи, а у прованси су дани крајни него тренуци завичаја!“

Међутим, поред опојних стихова и прозирних фигура изгледа да је Марковић већину својих песама писао преко колена, немарно и са пола снаге. Као књижевног намерника (да не кажем почетника) дочекали смо га пре непуне четири године са одушевљењем. Тада су његови стихови клокотали гејзирским обиљем боја и мисли. Да му је „море мушку снагу дало“ не би тако витким стихом и пуноћом звука започео једну романсу за девојке којих је било, и којих бива, које су недопеване и недоспеване. Нажалост, необуздени таленат растворио је у сопственој пени, све више умилњен, све више брзописан. Песник који се без бронзаних амбиција засенио ја букама завичаја који је био „орао у жици, ане, голуб у робу“, загушиће се у наносима псеудобојеног лишћа и листова са старих полица. И овога пута и над овом кризом треба изразити бојазан, не од исцпаљне чаше (она је одавно престала да буде критериј искренности), већ од цврчања по сваку цену.

Милосав МИРКОВИЋ

Ф И Л М Р Ђ А В О В О Љ Е Н А

Ел Сото је поново остало без хагендасоса. Чудна драма до-била је свој симболичан крај, Ел Сото изгубио мир, а дона Рајмунда своју Акусију. Ту, своју савремену и далеку варијацију на тему потресне Софоклове трагедије — Е. Фернандез завршио је биолошки и социјално правилно, дајући јој епилог који је скоро и једино могућ за извесна екстремна осећања и немоћи једног човека да своје моралне тежње и своју „нормалну“ — ако се тако може рећи — људску страст, стави наспротив таквим осећањима. Фернандез није у своме импресионном драмском материјалу дао буђење и развој еротичких жеља керке према своме оцу и обрнуто у оквиру јаче наглашених патријархалних и општих друштвених односа, које таквим, у основи чудним немирима страсти, претстављају, у извесном смислу — стегу. То се, међутим, не може сматрати за слабост Фернандезовог филма (у толико пре што је ванредно снажно, глумачки и редитељски, приказао еротичку узнемиреност Акусије, њен ексцелозиван или, како би Фројд рекао, егостичан интерес пре-

ма мајци), али, то доприноси тежем разумевању или, боље рећи, баналном и површном утиску код многобројних гледалаца, иако смрт хагендасоса има, свакако, позитивну реакцију ако се на њу гледа као на смисљени корак једног човека који је своју моралну вредност и реалне људске односе у једном моменту и реално видео.

Иако „Рђаво вољена“ има стандардних ефеката, Фернандез је извукао и ефикасно употребио динамичну експозицију драме, спретно је развијајући да, затим, мајсторски потенцира основне сукобе личности, дајући им гуну психолошку обојеност. Па иако се у драми доне Рајмунде и њене керке и мужа, осећа изванредно ненаметљиви патос, неосетна тежња ка стилизацији, Фернандез је, ипак, показао, животворни амбијент, занимљив и бујан колорит Мексика, његове гитаре и песме, сомбрере и шарене серапе, жустре хагендасосе и тужна сећања доне Рајмунде о своме казименту (свадби) — сав тај фолклор и неке друге узрачаје, складно их повезујући са основним драмским третманом познатог Бенавентовог романа.

Емотивна глума Долорес дел Рио, Педро Армендариза и Колombe Домингез, бриљантна ликовна и драмска решења најпознатијег камермана света Фигуеро-а, Фернандезова стилски уједначена режија и суственина музика А. де Конде, први су квалитети овог филма који ће сваком гледаоцу наметнути један утисак: драма на Ел Соту дуго ће се памтити.

В. М.

Сцена из филма „Рђаво вољена“

Из Париза Један Кроки

Реч је о Паризу у августу, а већ је новембар. „Кроки“ је мало застарело, јер Париз мења свој лик. Не ради се ту о зеленом августовском лану, које је сада жуто и прено, па опада са грана, да би се ношено ветром, прошетало широким булеварима, већ о три милиона Парижана, који су се вратили са летовања. Њихово су присуство највише осећали стални становници, јер живот коју они уносе није могао заменити милион и по туриста.

Париз је, кажу, био празан! Доцрта, како ми тек сада изгледа та асфалтирана цунгла — запитаће се туриста из августа, који је мало што видео без гужве и ретко прешао улицу пре поворке моторних возила, која личи на параду. Узгред буди речено, дневни просек је двеста саобраћајних несрећа.

1.100

Репортери у Паризу најпре запазе оно море модно-љубичастих и сиво-плавих кровова и димњака, па тек онда силазе на тротоаре. Обично се задрже за тренутак на тим крововима, што су под именом мансарди прихватиле десетине хиљада уметника, који се услед јаке конкуренције блиставих талената материјално срозавају, а станбено уздижу до под сами кров.

Мало је биографија великих уметника у којима се не помиње ова практична врста крова, названа по свом изумитељу — архитекти Мансарду. Многи су живели и радили на мансарди целог свог века, да би данас њихова дела боравила у пространим и светлим сајмама и галеријама — некадашњим краљевским дворцима и палатама. И они исти људи, који данас уживају у делима тих мајстора, и са топлим саучештем сећају се бедних услова, под којима су стварали, оглушују се пред чињеницом да у самом Паризу данас живи педесет хиљада сликара, који су препуштени сами себи. Дакле, од сто Парижана један је сликар!

Срећу се они по улицама Монмартра како сликају, или у Лувру копирају, и на лицу места угаравају продају са имућним странцима. По неког послужу срећа, те заинтересује неког трговца, који у његовим сликама назре новац. Овај га популарно и изведе на тржиште, где су главни купци богати сибови. А има и таквих који у слике улажу новац као у неке акције.

Странци и Парижани

Уметничке, културне и научне традиције Париза, као и уметничка богатства целог света, сакупљена у годинама процвата и уздицања Француске, привлаче сваке године милионе туриста са свих страна наше планете. Неки се овде задржавају на дуже време. То су изгледа најчешће Американци, чије присуство највише узбуђује фран-

рица. Ушла су два странца, не испунивши своје обавезе према разводници, са неких пола века година, која је стала на врата и почела упорно захтевати своје. „Сервис, месје!“ — понављала је она десетак пута све јаче и жустрије, док није почело одјекивати салом и скретати пажњу свих присутних. Странци — црнци храбро су издржали ову пажњу, која је завршена продорном лупом врата ложе. У исто време, једна разводница уадила је групу других неуредних, али дарежљивих посетилаца у сред партера. Амбијент: огромна блистава дворана, китњаста украшена позлаћеним орнаментима барокне декорације, који оквири сликарске плафона и зидова, иначе осветљених електрифицираним полилејима од шлифованог стакла.

Метроом и пешке...

Без плана улица и метроа у цепу не може се мрднути у Паризу, поготово са одређеним циљем. Постоје разна превозна средства али је подземна железница најпопуларнија, наравно због цена. Осим тога, метро је брз, топао и забаван. Старији спавају, млади читају, али сви се зноје. Клизе по лицу голицаве капи, док вам човек округле главе и ретке косе нуди лепо сервирано освежавајуће пиће кока-кола. Окренете главу, кад — опет иста реклама, а испод ње код врата, двоје младих стоје и мисле да су потпуно сами.

Станице метроа пуне реклама живих и дречавих боја, које оживљавају ове савремене катакомбе. Срећу се ведре, веселе, насмејана лица са белим бисерним зубима, стеченим захваљујући ревносној употреби четкице „те и те“ фирме. Има ту и љупких и витких сирена, позлаћене таласасте косе, које се тамо негде на пучини трљају сапуном неке фирме. Умилно се смешкају и наговарају човека да се сапуни у мору које, зна се, не скида сапуницу.

Једва човек дочека да изађе на улицу и да се надише свежем ваздуха. А на улици гужва и бука. Ври живот, а занимљивости не изостају. Испред вишеспратног магазина развио се младих дуга лица и ванредном брзином, ван моћи сваког стенографа, изговара текст рекламе своје необичне радње. Преврнуо је велики плави сунцобран и напунио га разноврсним машинама са јединственом ценом — прикаченом стотком, а људи претуррају и бирају. Једна дама са перјаником притрлила куче уљубљене љушке и некуд жури. Неки, на изглед нормалан човек, носи у наручју мајмуна. А кад год се сретне и мајка с дететом.

При углу једне масивне зграде, обојене сивом патином времена, погурена старица проси. А поред ње на зиду још се назире црна слова римског капитела: „Либерте, фратерните, егалите“. Испред хотела инвалида шета старац без десне руке, у инфлеканој војничкој блузи тевет плаве боје. Намерно незакрпљена руна на десном рукаву опомиње да је туа олово прошло. А један човек слика разнобојним кредама непосредно на тротоару неке катедрале по сећању! Остао је загонетка...

Но свакако су најзанимљивији поборници егзистенцијализма. Живе они „за данас, а сутра како буде“. Своју приврженост и оданост овом филозофском правцу испољавају они на разне начине, који зависе од индивидуе. Већином су синови и кћери крупне буржоазије, те им је досадила уобичајена гардероба. Зато иду боси, прслих панталона, инфлеканих, згузваних кошуља, прљавих вратова и произвољних фризура — углавном необичних. Палета женске шминке за уста поседује, поред црвених нијанси, жуте, зелене, плаве... Шминкање не избегава ни други пол. А у трци за оригиналношћу скида се квалитетна одећа и навлаче обични цакови или — вреће. Иначе, у моди су за жене панталоне „три четврти“ или на по копча, како неки кажу. Но оне за нас нису ништа ново. Под именом „црмичке гаће“ одавно су нашле примену у једном крају Црне Горе. Младићи — чобани по селима Црмичке носе их из практичних разлога.

... у Музеје

Један кроки нема временских могућности да улази у детаље, а ни да обухвати сваку занимљивост и знаменитост која карактерише Париз. Намерно су изостављени они бројни музеји, катедрале и други уметнички и историјски споменици који овде чине свет за себе и заслужују посебну пажњу.

А кроки би могао још да узгред забележи један поглед на људе који се срећу ових дана по музејима. То су бројни странци, што са једнаким интересовањем и различитим разумевањем најпре посете Лувр. Као кутје од шибница поред саркофага, изгледају њихови аутомобили испред Лувра. А живе и дречаве црвене, жуте, зелене и плаве сукње и блузе оживљавају слику овог сиво модног дворца кога су Лујеви обдарили огромним димензијама и величанственосћу, у нади да ће им подићи срозани ауторитет краљевске круне. Данас се у недрама многобројних крила одаја овог дворца чувају дела великих уметности последњих неколико миленија, која причају о прошлости и онда кад историја заћути или почне да нагађа.

Свако овде нађе своје љубимце. Немци најчешће воле оно што је немачко а Италијани се са нетуристичким усклицима одушевљавају пред делима своје ренесансе и гласно протестују и оптужују крадљивце ових дела, у које спада и Наполеон. Американци пак, са њима својственом хладнокрвношћу посматрају и дела највећих мајстора и вештачки им одају уобичајено дивљење тек на позив водича. Микеланђеловог „Роба“ и не запазе док им водич не напомене о коме се ради. Тада се они полеме, отварају фото апарате, траже леп кадар, изоштаравају бленду и шкљоцају, да би се секунду касније вратили својим елементу. А професори из Америке пет дана су слушали предавања о модерној уметности и кад су се једном обрели у сали апстрактних, неки су узвикнули: „Дивни су ови импресионисти!“

Нико МИЛОШЕВИЋ

Дечански акварел Албума младих УМЕТНИКА

Шуморе кестенови — расуте дечанске косе — борове кљује детлић смоласте тврде коре, на себи вечни, година ковчег и ћутње... зелене горе.

Дечанску равницу модру како да ставим у недра? Бистрице живахне вале, рањено срце фруле? Како да грлим висока стабла и дечак пуштам стреле са криве крушке трале.

Свака је жила у мени тебе Дечани пуна, а свака бора, поточић твојих страна.

Столетни кестенови — прашњава нежна струна — на вама преде солфеџо, октаве минулих дана.

За вас сам везан одморна лета, за мит иконе дечачких страва за краће воћа, у ноћи која цвета, и дише дрхтајем топлим, шапатом меких трава.

Успори корак машино, тихо вагоне носи пусти да срце куца песме октобра сива; да суза бистра гуге, дечанске шуме роси и капље у крила мокра, досадно пустих њива.

Светислав ПАНОВИЋ

Александар Обреновић: Мој брат

Издање Архива за правне и друштвене науке — 1952

Карл Маркс:

„О ЈЕВРЕЈСКОМ ПИТАЊУ“

Кратки чланак „О јеврејском питању“ написао је млади Маркс 1844 године. Али, значај овога рада није у томе што га је написао Карл Маркс. У њему је изложено решење једног конкретног историјског проблема — јеврејства. Па и пак, значај овога рада није ни само у том решењу, иако би већ и само оно било много.

Хитлер је у двадесетом веку питање јеврејства кренуо да ликвидира као митски Сатана: на тај начин што је преузимајући компетенцију хришћанског бога, упутио све Јевреје у пакао — на земљу. На исто питање Маркс је пре више од сто година у свом кратком раду одговорио као научник: показао је како треба стварати на земљи рај — за све људе. У јединственој свежини први пут изреченог открића Маркс у овом делу саопштава многе велике идеје новог погледа на свет. Тај поглед је ношен одушевљењем за Хегелову дијалектику, али је већ одлучно материјалистички. „За нас религија не претставља више основ, већ само још феномен световне ограничености. Стога религијску предубећеност слободних грађана објашњавамо њиховом световном предубећеношћу... Питање о односу политичке еманципације и религије постаје за нас питање о односу политичке еманципације и људске еманципације.“

Закључак о ослобођењу пролетаријата као услова „људске еманципације“ Маркс у овом раду још није изложио. Али у општем виду овде је и то питање обухваћено. Будући аутор „Капитала“ у чланку развија темељну критику грађанског права, хифтиског морала, новца — те „отуђене од човека суштине његовог рада и његове егзистенције“. Константујући раздвојеност човека у грађанском друштву, с једне стране на формалног грађанина државе, члана друштва, а с друге стране на егзистичког индивидуалца, Маркс указује на пут којим ће овај несклад нестати, даје прве апстрактне дефиниције комунизма. „Тек кад стварни индивидуални човек узме натраг у себе апстрактног грађанина — пише Маркс — у овом чланку — и као индивидуални човек поставе родно биће у свом емпиријском животу, у свом индивидуалном раду, у својим индивидуалним односима, тек кад човек сазна и организује своје „forces propres“ као друштвене снаге и стога не буде више одвајао од себе друштвену снагу у виду политичке снаге — тек тада ће бити завршена људска еманципација.“

Социолошки и филозофски садржај чланка „О јеврејском питању“ и данас је актуелан. Кроз његове редове читају се имплицитно дате велике идеје о укидању приватне својине, о новом демократизму о нестајању државе. Није чудо што у избору Московског Института Маркса-Енгелса-Лењина међу „Изабраним делима“ Маркса и Енгелса, овај докуменат човековог ослобођења није добио место. Добро је што је он данас, макар и као брошура, у издању архива за правне и друштвене науке, прегледан на наш језик.

И. Т.

Брана Павловић: Цртеж

Пртица из редакције

Слушали су радио

Донео у редакцију један млади књижевник написан о годишњој скупштини Универзитета. Озбиљно и самокритично. Прво о извештају претседника. Затим је споменуто и извештај благајне која је пре годину дана имала 33.000, а сада има 100 динара, али је зато орман у Клубу пун непродатих примерака књиге „Нас пет“ на чије издавање су отишле паре. Писао је о зрелој и живој дискусији. Стидљиво је споменуо и појаве „које су шкодиле угледу Клуба“. Ту је настао спор. Уредник је изјавио да о томе треба писати одређеније и да он жели то у листу да објави, „онда био одсутан“ остао је то што је овде сакривено иза тог маловитог израза.

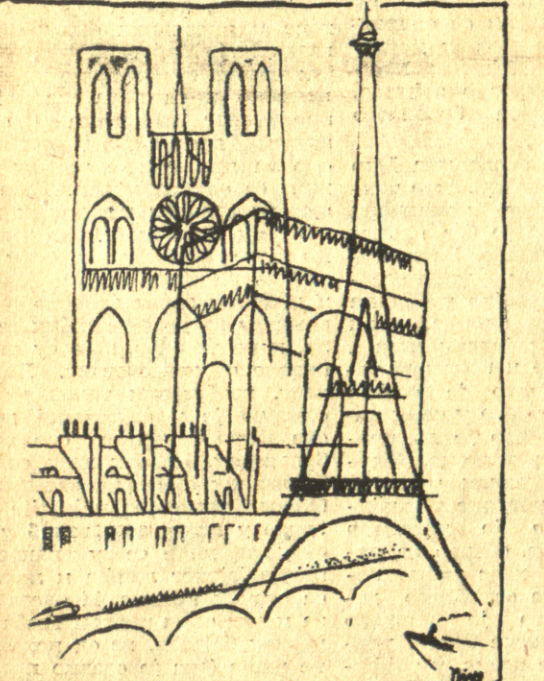
Донео је пијан са улице, одмах га је Перовић извео... — Колико је остао? — Кажу око четрдесет минута, не знам ја ништа о томе, нисам био, слушали су радио, причали... — Суседи кажу да су се гађали столицама. — Не знам ја, у ствари, он није члан Клуба, искључили смо га... Уредник је остао непопустљив. Тврдио је да у Клубу младих писаца има појава које би они требало да осуде и да не се у листу за такве написе увек наћи места. Члан Клуба младих писаца који је „онда био одсутан“ остао је непопустљив такође. Тврдио је да је „онај испад“ учинио онај бивши члан... А они, они су направили прекретницу... По изласку из собе уредника пришао је својим колеги, члану Клуба који је „онда био присутан“ и упитао га да ли је заиста било пића у Клубу, онда...

— Тога је било пре, сада смо решили да изменимо стање, више нема тих појава, гласио је одговор. — А оно пре неки дан? (суседи, станари поред Клуба младих писаца жалили су се да никад нису имали такве суседе као што су ови, никад они суседи, нису били пуни страха као сад...).

— Вуче, јесте ли пили, рећи ми истину. — Жарко је дошао већ са улице пијан, а код нас — било је само кило ракије. Уредник заиста није био у праву. Шта је то, кило ракије? Д.

Радомир Антић: Са књигом

цуске информбировце, те на излоге својих локала напетљују негостопримљиву паролу: „Американци у Америку!“

Но, ово негостољубље није у нарави Парижана. Они су горди и нескривено носили својим градом и богатом прошлошћу, али су и гостопримљиви и предустретљиви. Само нису увек и према сваком. Некад је у питању национална припадност, а некипут франак. Ако у страну препознају Немца, онда овога ништа не спава од сувопарне учтивости сведене на службени тон опхођења и мрских погледа пуних нетрпељивости. Слика, које се тада сећају из прошлог је рата: Фриц у маршу — кроз Триумфалну капију, споменик француских победа! — у дуплој експозицији са сликом Немца — туристе, који показује породици куда се шетао као победник. Да би иронија била већа, новац побеђеног Немца — марка — далеко је јачи од победионог франка, те га екскурзија много не кошта. Долар их према Американцима чини врло услужним, док Холанђани пролазе незапажени. Тим краварима, како их зову, много се не радују, јер путују својим сопственим аутобусима, у којима многи спавају, једу сопствену храну, те се слабо што од њих извуче, осим таксе за вазе.

„Сервис“

Једном речи, добродошли издашни, а штедише како хоће. Ово изгледа мало вулгарно — трговачки. Али ова чињеница има у залезу јака факта данашње старости Париза. Стотине хиљада Парижана раде за бедне плате само зато што рачунају на бакшиш. А бакшиш се толико укорепо да у неким локалима келнери плаћају гозди да би служили, јер је ту „сервис“ веома уносан. И тај се бакшиш по неком неписаном закону с правом тражи, ако се добровољно не да. Ево примера: Већ је први чин Моцартова „Чаробне фруле“ био у пуном јеку. (На страну то што су наступали осредњи мушкци насупрот префињених и кристалних женских гласова; уз пратњу оркестра високих уметничких квалитета; под солидним вођством... и што се одсутно права опера осетно приметно итд.) врата ложе у партеру су се отво-

Писма

редакцији:

Писмо са „Утјешног факултета“

Кад већ имамо свој лист и можемо слободно да се користимо њиме као једним од средстава за сузбијање недостатка, замолио бих редакцију да уврсти у своје идуже издање и моје писмо...

Без много увода: дошао сам на Правни факултет да студирам правне науке. За мене су студије нешто ново у мом животу. Оно што се о Универзитету на гимназијама говори врло је блиједо. Но ипак ту нову радњу заједницу замишљао сам много другачије него што сам је осјетио. Просто речено — разочарао сам се. Околина је била страховито неоубиљна. Хирови су достигли кулминацију. Са часа сам одлазио опијен буком и заљуљаном масом. Београдске улице по изласку из „пептице“ биле су врло тихе...

Видевши да то не престаје него узима све више маха осјетио сам да ми то не онемогућава слушање предавања. И заиста наставников глас често се пробијао само до првих редова. Био сам забринут. Требало је свако јутро доћи у пола седам да би се ипак колико толико оправдао долазак на предавање. И да не дуљим много него да дам неки предлог због чега се редакцији највише и обраћам.

Мислим да се овим треба озбиљно позабавити. Предлажем да деканат Правног факултета, колико је у његовој могућности, омогући оним студентима који желе да студирају правне науке да без сметње слушају предавања. Јер деканат је и најодговорнији пошто је одобрио овако велики пријем студената на прву годину. Одбор Удружења Савеза студената требало би да одржи један састанак са свим студентима прве године на коме би донијели закључке: како и на који начин спречити ове појаве и шта подузети ако се оне и даље појављују. Ако ни то не помогне мораће да предузму нешто они који стварно желе да студирају право и једноставно отстране оне који се понашају као да су у циркусу, а не на предавањима Правног факултета.

Пошто је немогуће саопштити (јер се не може доћи до речи) овим путем молим најучтивље колеге и колегинице да престану с тим појавама. Ако је то било средство за упознавање или сналажење у новој средини, онда је за то заиста било довољно времена.

Мирко Љепојевић студент права I године

* Услед недостатка простора редакција доноси писмо друга Љепојевића нешто скраћено.

Удружења студената из унутрашњости

Из Врања

Удружење студената у Врању настало је још 1929 године али је било кратка века, тако да је понова основано 1937 године. Ово Удружење имало је феријални карактер. Његов рад сводио се, углавном, на постојећу приредбу и помоћ сиромашним студентима. На издобиј културног развојка Врања, поред осталог био је изложен архивски материјал тога удружења из кога се могао и да сагледа његов рад. (Неколико записника о раду Удружења, приличан број молби сиромашних студената за новчану помоћ, неколико података о приређивању маскенбала и сл.)

Јула месеца ове године поново је основано Удружење студената, пред које су постављени сасвим нови задаци, и они су добрим делом извршени. То сведочи учешће студената на оживљавању културног живота у граду и помоћи селу. Посебна пажња посвећена је ванредним студентима и пружена им помоћ за што успешније припремање испита.

Удружење студената у Врању у току овог лета посетило је са поклонима најбољу бригаду на градилишту Власина. У току лета дато је неколико фискултурних приредби, и две културне уметничке приредбе у Врању и Бујановцу. Неколико предавања из области медицине и хигијене одржано је на селу и тиме је знатно поред осталог потпомогнут рад Црвеног крста.

Удружење студената у Врању броји око 400 чланова, те би резултати били већи да су сви студенти активно учествовали у његовом раду.

Р. Пешић

РЕПОРТАЖА „НАРОДНОГ СТУДЕНТА“

ИЗМЕЂУ

Сваког дана у исто време оживи улица Светозара Марковића од ужурбаних пролазника и разасутог смеха. Сваког дана око подне и предвече истим путем пролазе претплатници Општег студентског ресторана, у којем се храни око 2000 студената.

За један оброк један абонент ту просечно проведе четрдесет и пет минута. Сви абоненти у једном дану буду у ресторану четири месеца, за недељу дана две године, за месец дана десет година, а у току два семестра цео век. И тако пролазе столећа...

Не може се рећи да су векови прошлих генерација били увек пријатни менизи. Потсетимо се новембра месеца прошле године. Општи ресторан предњачи на листи најгорих: храна врло слаба, једно јело у свим салама, мале порције, чекање, појединци који праве неред, разношење инвентара и огрева, коцкање у бифеу, одлазак у дефицит и још пуно недостатака, који заједно чине да се студент нерадо сети времена проведеног у ресторану. А како је тамо данас?

Испред зграде дочекује нас шарено друштво. Студент прве године медицине као да пева гугутавим баритоном: — Бон вишеее...

Студент, чим уђе у салу упути се шалтеру, даје бон, а на послужавнику добија сервиран цео ручак. Нема више досадног чекања да сервирка донесе најпре супу, па хлеб и тек после пола сата јело. Сад он сам са послужавником узима место где хоће. Не мора да жури, јер му над главом нико не чека на место. У салама се осећа угоднија

и културнија атмосфера. Види се да Управни одбор, а и абоненти, настоје да побољшају прилике у ресторану.

Запитали смо студенткињу медицине каква је храна. Одговорила је: — Храним се овде четврту годину. У последње време, нарочито у септембру храна је доста добра. У ресторану је уопште боље него раније. Дијагноза хроничне слабости јеловника је једноличност. Ако хоћете, могу да вам за месец дана унапред погодим јеловник, иако нити сам суделовала у његовом спремању, нити сам видовита да проричем. Другови из управе могли би да воде више рачуна о спремању јеловника. Јевтина претплата у студентској менизи не би смела да утиче на квалитет хране.

Док се у ресторану снимало, један младић зализав не косе и црних брчића прогони камеру, стално се поставља испред објектива желећи да се на што више слика појави у листу. У пролазу средњи апсолвент медицине вуче за рукав сниматеља и говори: — Добијте да ме снимате. Даћу вам хиљаду динара. Жеља да буду овековечени или примитивизам код обојице. Ко зна? Ето снимка из Општег студентског ресторана за време једног ручка...

Пише: Миливоје ЂУРИЋ

„Фамилијарни“ студенти носе храну кућама.

Бифе је крат. Пене популарне: паприкаш 40, свињска глава 50 динара... А студенти медицине кажу: „Е, кад би још просторије и столови били чисти“.

Данас нема апетита. Да ли је за то криво јесење распопожење или неко други...?

Студенти се сами послужују. Практично, брзо, хигијенски...

Супа, рестован кромпир са месом, салата — то је добар ручак. Зато немају времена за разговор и приговарања

Заборањени послужавник чека да га неко врати пошто то није учинио онај који је јео са њега.

„Патак“, „Шаца“ и „Буза“ после ручка разговарају, пуше и пепео од цигарета стресају у тањирчи за салату, јер нема пељара.

Из дана у дан у ресторану за абоненте ради преко двеста невидљивих руку. Зготовљено јело лифтом пугује у салу...

Чести су састанци пред мензом. Можда су и њих двоје...

Сваког месеца од 1 до 6 пред шалтером за уплату је гужва. Да ли се она може избећи?

Код улаза пресеће вас глас довитљивог ревизора: „Кога богови воле“, „Чудо у Милану“ — последња претстава... само за две банке... Сутра „Насловна страна“.

СТОЛОВА

Пре двадесет шест година

Игралиште с. к. „Југославије“, ни сада дрвена ограда, плот, преко кога прескачу малишани, највернији љубитељи фудбала и утакмица. На стајању уздигнут подијум и ограда од летова. Испод централне трибине излазе играчи у тамним дресовима, Моша Марјановић, Микица Арсенијевић и други асови старог БСК-а. За њима иде „Хајдук“ у својим традиционалним белим дресовима. Предводи их Лемешин...

То су почетни кадрови једног старог скоро пронађеног филма, приказаног на недавним филмским спортским новинама. Тада су се фудбалом бавили само „мангули“ и „беспосличари“, а гледали их „пробисвети“ и „вагабунди“, како је то у уводном предавању објаснио фудбалски судија Мика Поповић. „Отмени људи“, су тада одлазили на балове, бунде и крзнени капуту су се видели само по фијакерима, баровима и фоајеима друштвених клубова.

Али вратимо се филму.

Као предигра главним утакмицама одигравале су се утакмице ха-кене, спорта који изумири и чiji се последњи издасци осећају још само у неким селима Вацке. Игра-нице „беспосличарке“, у кратким суджама, (панталоне су значиле

ци. Он је један од оних малобројних који би могао да игра у свакој систему и у свако време. Међу публиком сада је седео још један од „старе гарде“, добар друг „Милутиница“, Стева Лубурин — „Чи-

ча“. Видео је на филму један од својих многобројних голова.

Оно што наша публика највише воли, голове, разуме се када их постиже домаћи тим, има их на претек у филму. Камерман стално

седећи иза гола, хватао је момен-те, шутеве и голове. Драган Јовановић — „Жена“, „Чича“ и други пунили су мрежу једном страном тиму коме су упркос свих трагања није могло сазнати порекло.

Сећам се недавне приче нашег старог фудбалског судије Владимира Кустудића. Седећи смо заједно на трибинама Стадиона и посматрали утакмицу БСК-„Кели“. Испричао је нешто о „Жени“.

...„Имао је страхан шут. Није био неки техничар, али када би до-био лопту у шеснаестеру, то је онда гол. Једном је „Југославија“ играла против прашке „Славије“. На голу чувени Планичка. И Драган је примио лопту, пошчао корак-два и одпео. Лопта се није видела, само се мрежа мало затресла, а Планичка се није ни помакао. Лопту су после нашли негде на стајању, а велика рула на мрежи све-

дочила је о страшном шуту.

После утакмице причао је Планичка: „Данашњи дан је за мене ново рођење. Срећа је што лопта није ишла на мене, јер сада бих био мртав...“

И тако смо дошли до краја филма. Од свега онога што се дешава-ло пре двадесет шест година, о-стала је само централна, покриве-на трибина која и данас стоји на игралишту „Црвене звезде“, и стари асови да нам испричају по који догађај.

Зоран ДИМИТРИЈЕВИЋ

Сторити

НАРОДНА ТЕХНИКА

Грађевински факултет основао свој Фото клуб

Студенти Грађевинског факулте-га на оснивачкој скупштини осно-вали су свој фото клуб. Реферат је обухватио рад секције фото-клуба ТВШ у којој су до сада били студенти овог факултета. Велики број чланова није омогућио сваком студенту рад у лаборатори-ји, јер је она била заједничка за целу ТВШ. Тако има чланова који до сада нису ни једанпут, или су само једанпут учествовали у раду секције. Деканат Грађевинског факултета изаћи ће у сусрет новом клубу и опремиће једну лабораторију за његове потребе. Од бившег фото клуба ТВШ, који је расформи-ран, нови клуб ће добити један део материјала и један фотограф-ски апарат на употребу. На тај начин сваки члан клуба биће у мо-гућности да прави снимке и да се усавршава у том послу. За нове чланове основане се курс за по-четнике, док ће се за остале чла-нове припремити виши течај.

На крају скупштине изабрано је ново руководство клуба.

Исто тако скупштина се сложи-ла да се новом клубу да име „Сте-ван Стив Наумов“, име које је до-сада носио клуб ТВШ-а.

Љ. ЖИВАЉЕВИЋ

ФУТБАЛ

Првенство ТВШ

На иницијативу Грађевин-ског факултета предузети су кораки да се у част 29 новем-бра одржи јесење првенство Техничар велике школе у фудбалу. У такмичењу ће учествовати шест факултету ТВШ, „Техничар“ II и Саобраћајни отсек, бивша ВСШ, прошлого-дишњи првак Београдског уни-верзитета и високих школа у фудбалу. Свих осам тимова по-дељени су у две групе које ће се такмичити по једноструком бод систему, док ће се коначан пласман и победник ТВШ одре-дити после тога. Ово такмиче-ње има за циљ да још у почет-ку омогући већем броју студен-ата да се активно бави спор-том. Питање терена је решено на задовољавајући начин, док ће се екипе међусобно пома-гати у фудбалској спреми. СД „Техничар“ је такође ставио на расположење екипама један део опреме. Са одигравањем утакмица отпочеће се ових дана.

Из „Партизана“

ЈОШ ЈЕДАН КОРАК НАПРЕД

Вежбаоница број 2 у ДИФ-у пуна је студенткиња. Рад је праћен смехом и озбиљним примедбама руководиоца. По изгледу самог часа човек би рекао да је овде све у најбо-љем реду. Три одељења нала-зе се на својим местима, поред справа, кругова, греде, са ко-шаркашким лоптом. Руководи-лац часа је друг, јер од члани-ца још ни једна није сигурна у себе да води час. Међутим, по његовим речима није све како

треба. Ова група је дисципли-нована на часу, али не и у по-сећивању вежби. Има их де-сетак редовних, док остале долазе периодично... Било је то на почетку 1952 године.

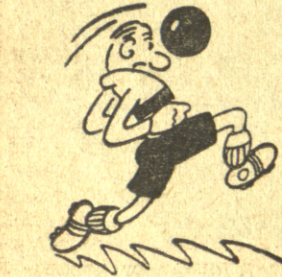
Данас се много шта измени-ло. Часом руководи Ила Ло-ренц, предњак Савеза, а у ра-ду јој помажу Анкица Нађ, Мирослава Сисојевић, студент-киње филозофије и Милева Зечевић. Час је много интере-сантнији, а девојке долазе са-да редовно. Ова група од чети-ри чланице је у ствари женски Предњачки збор друштва. Оне се старају о програму и потре-бама чланица.

Да би уздигле квалитет ра-да, интересантност и разновр-сност часа одржале су почет-ком новембра друштвено так-мичење. Као програм такми-чења изабрале су свега три дисциплине: вежбу на тлу — за окретност, снажљивост и смисао за лепе покрете и рит-

мику; вежбу на греди — за равнотежу, одважност и хлад-нокрвност и вежбу на разбоју — за снагу. Такмичиле су се 24 чланице.

Прво место заузела је Миле-ва Зечевић са 23,50 бодова (од 30 могућих), на друго Ми-рослава Сисојевић, студентки-ња филозофије са 26,20 бодо-ва, а иза њих Живка Тасић, Татјана Јанковић и Рамила Пајић, студенткиње филозо-фије, Вранка Радосављевић, студенткиња медицине и оста-ле. Када се погледају резулти-ати одмах се уочи видна разли-ка прве две од осталих. Међу-тим ако завиримо у прозивник одмах бива јасно да је то ре-зултат редовног доласка на ча-сове. Остале су уједначених снага и бориле су се за сваку десетину бода. Од данас сва-ка вежба у одређеном одеље-њу, које јој према њеном ква-литету припада.

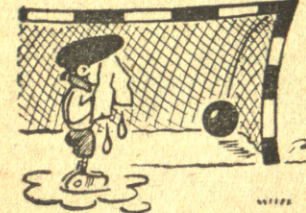
Р. Д.

меморал), трчале су да малим голо-вима. Игра слична некој комбина-цији рукомета и кошарке, брза и жива и са много голова.

А за време полувремена разне а-тракције, на мотоциклима. Вешти возачи стоје на седлу мотора, ви-соко уздигнути и раширених ру-ку. Камера нам без неког плана открива многобројне догађаје, на игралишту с. к. „Југославије“.

Излазе „црвени“ са чувеним Ми-лутинцем — „Милутином“ — „Милути-ном“ као капитеном. Вероватно да није ни знао када га је камера у-хватила, а није ни сањао да ће се после толико времена појавити на филмском платну. Од тада су про-шле године, времена су се мењала и њега је нестало. Убили су га Нем

У ери промашивања пенала, на не-дељној утакмици у Загребу и Огњанов није искористио једанаестерац. „Звезда“ је изгубила од „Загреб“ са 1:0

СА ЈЕДНОГ ЧАСА

...сусрет између предатних „вечитих ривала“ БСК-а и „Југо-славије“ одиграј је августа месеца 1913 године. Тимови су наступи-ли у следећим саставима: БСК — БАТА СТАНКОВИЋ — ЈОСИФ ПА-ПО, МИША ОБУЋИНА — ДУШКО МИЛОШЕВИЋ, БОШКО ТОДОРОВИЋ „БУЧА“, БОКА ПОПОВИЋ — ЈОСИФ ШВАХА, ЈОСИП БЕНЕР, МИЛЕТА НЕДИЋ, АНДРИЦА КО-ЈИЋ, МИОДРАГ ЈОВАНОВИЋ. „Југославија“ — тада „Велика Ср-бија“ — ДАЧА СТОЈАНОВИЋ — ПЕРА РАДОЈКОВИЋ, МИРОСЛАВ МАРЈАНОВИЋ — ВАСКО, МИФЕК, МИЛАН ПАРЛОВИЋ — МИЛАНЧЕ СТЕФАНОВИЋ, ПЕТРОВИЌИ,

МАХЕК, МИЛЕТА ЈОВАНОВИЋ, СУРЈАНОВИЋ. Утакмица је одиграна на старом игралишту, месту где се данас налази Техничка велика школа. При-сустовало је око 500 гледалаца, а као нарочита важност утакмице, на головима су постављене мреже, што је до тада била велика рет-кост. Победио је БСК са 2:0. Оба гола постигао је центар-фор Миле-та Недић.

...Светски рекорд у брзој во-

жњи аутомобилом постављен је 1898 године са просечном брзином 63,1 км. на сат.

...пут је судиска пиштаљка у-потребљена 1878 године. Пре тога употребљаване су заставе и трубе.

...пут се у Европи појавио кра-ук као нов стил пливања, 1906 го-дине у Хамбургу. Истраживањем је пронађено да су овим стилем пли-вали још стари Грци и Римљани.

Тај стил је био бржи и бољи од свих дотадашњих.

...светски рекорд на три миле забележен је 1903 године. Енглец Штруб је претрчао ову стазу за 14 минута 17,6. Тек двадесет годи-на касније чувени Нури успео је да га обори постигавши време 14:11,2.

...пут је пенал (једанаестерац) уведен у Ирској за време фудбал-ске сезоне 1891-92.

...пут клизаљке су се појавиле пре пет стотина година, средином XV века у Холандији.

ПРВИ...

ТРЕЋИ ЧОВЕК

Козерија „Народног студента“

Кад нас је угледао управник Студентског дома љубазно се на-смешио (шта? не ве-рјујете! е, не знате ли нашег управника... Како му је само ше-шир леп...)

— Ах, то сте ви из собе 123, добрите за неки дан и трећег, ре-као нам је он.

Од тада као да се немир уместо „тре-ћег“ уселио у нашу малу собу. Наши раз-говори састојали су се од питања без одго-вора.

— Ко је тај трећи човек?

— ???!!!

— Да, ко је он?

— ??? итд.

И тако смо се сме-њивали: он је питао, а ја сам ћутао затим, ћутао је он, а питао сам ја; па смо обоји-ца питања и обојица ћутали...

Али трећу човек није долазио. Настави-ли смо са нагађањи-ма. Но, ја сам на несрећу претерао.

— Шта, ако је тај трећи, музичар? — усуди сам се да кажем. Уместо одговора чуо сам туп удар људског тела о под. Мој ко-лега има слабо срце; раније оно и није било тако слабо, али... боље да вам испри-чам кратку историју тог трагичног слаб-љења. Пре месец да-на у собу до нас усе-лио се студент прве године Музичке ака-демије. Пошто је у

„Народном студенту“ прочитао „Писмо бру-цошу“ одмах је почео систематски да ради (тако се обично каже), али читај: почео је да вежба скалу од ју-тра до мрака. Узалуд смо и ми вежбали сво-ју скалу, мало дру-гачију од његове:

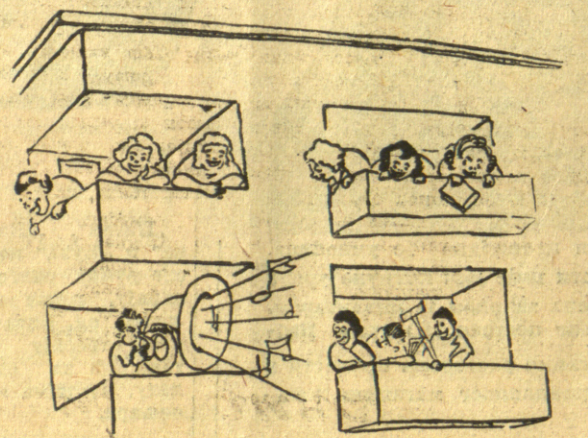
До-Ста... До-Ста... До Покушали смо да му украдемо гудало, али тај Паганинијев унук спавао је са њим (јадно гудало). И сви наши дани били су са-мо интервали између његовог јутарње До и још једног До које је било вечерње. Једино Свевидећи и Непосто-јећи зна докле би та-ко ишло да нам слу-чај није позајмио рас-сплет. Једно поподне враћали смо се са руч-ка; пред нашим вра-тима стајао је један мали кофер и једна

велика труба „Бомбар-дон“. Мој колега није више стојао крај мене; не, он је био испод ме-не. Блед и онесвешћен чекао је болничку носилку. У међувремену уселио се и тај дуго о-чекивани, само сада није био трећи, већ други. Мом бившем колеги лекари су за-

брањили да станује у дому. А ја сам остао у нашој вољеној соби да жалим што се и са мном није догодио и-сти случај.

Први човек*

* Ако ме случајно тра-жите, не заборавите да своје уши испуните ва-гом. (Ја то због трубе)

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1. Велики француски романописац („Јадници“); 2. Први препливао канал Ламанш; 3. Позна-то острво у Егејском мору; 4. Сту-па, мужар — пешчани нанос; 5. Атлетичар који се такмичи у пет дисциплина; 6. Површина с које се сва вода слива у неку реку одно-сно море — велики италијан-ски песник; 7. Равномерна у-застопност; 8. Зарада, добитак; 9. Кључа; 10. Ас, цин; 11. Пристаниште на Сави; 12. Име по-анатог војводе из првог светског рата; 13. Познати боксер „Партиза-на“ у средњој категорији; 14. Ен-глески драматург — име пропла-сираног на Олимпијади у бацању копља (Јанг).

Усправно: 1. Затвор; 2. У старој грчкој митологији једно од нижих божанстава; 3. Женски veo; 4. Скроз: Најбољи атлетичар Црне Горе и један од најбољих у скоку у вис; 5. Одређен збир поена у игри тениса — насловна личност из филма „Ватгадски ловов“ — по-зната планина код Бојане из рата 1912/13 између Турске и Црне Горе; 6. Врдо у Црној Гори — службено у-становљени попис за плаћање нече-га — присвојна заменица; 7. Држа-ва у Азији — шаљива досетка (об-ратно); 8. Заменица — дивља звер;

9. Александар — иницијали прези-мена и имена писца (Пауц); 10. Женски отргач; 11. Главни град зем-ље у којој се игра најбољи фудбал; 12. Иницијали једног од бивших пр-вака света у боксу.

Б. Р.

